Riksdagens protokoll 1990/91:31

Fredagen den 23 november

Kl. 9.00–12.47

Protokoll 1990/91:31

1 § Svar på interpellation 1990/91:68 om export av miljöfarligt avfall

Svar på interpellationer

Anf. 1 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Gudrun Schyman har frågat mig vad utredningen angående Sveriges export av miljöfarligt avfall till Spanien visat, när Sverige skall ratificera Baselkonventionen, om Sverige tänker verka för att konventionen förstärks med regler för övervakning och sanktioner samt hur regeringen tänker arbeta för att principen att alla tar hand om sitt eget avfall bättre följs.

Gudrun Schyman ställer ett antal viktiga frågor som berör ett område, där det för närvarande pågår ett mycket intensivt arbete inom regeringskansliet. Jag vill nu ta tillfället i akt att redogöra för hur detta arbete fortskrider.

Regeringen beslutade för ett par veckor sedan om flera viktiga åtgärder i arbetet med att fullfölja det avfallsprogram som riksdagen godkände på försommaren. Programmet innebär att kommunerna får ett heltäckande ansvar för inventering, planering och så småningom även hantering av allt avfall. Programmet innebär också att producenternas ansvar skärps genom ökad kontroll av kemikalieanvändningen, krav på utbyte av miljöskadliga ämnen och uppgiftsskyldighet till kommuner och konsumenter.

Regeringsbesluten innebär också att regler och praxis för hantering och eventuell export av miljöfarligt avfall skärps. Utgångspunkten är att varje land måste ta ett eget ansvar för sådant avfall.

Sverige har sedan flera år aktivt deltagit i arbetet på att få till stånd internationella regler för kontroll över internationella transporter med avfall som kan hota människors hälsa eller miljön. Därvid har Sverige genomgående hävdat principen att varje land måste ta ansvar för sitt eget avfall. Vidare har Sverige hävdat att export av avfall endast kan accepteras i undantagsfall och att det då inte får exporteras till ett land som inte kan ta hand om det på ett korrekt sätt från hälso- och miljösynpunkt. Det är exportlandet som måste förhindra export av avfall om det kan misstänkas att avfallet inte kommer att hanteras på ett fullgott sätt. Det internationella arbetet resulterade i att Sverige och ett stort antal andra länder i mars 1989 undertecknade den s.k. Baselkonventionen.

Denna konvention innehåller bl.a. bestämmelser som syftar till att skydda utvecklingsländerna mot giftdumpning. Den innehåller även regler som verkar för att konventionen skall bidra till att internationellt utveckla miljöanpassad teknik och minska mängden farligt avfall. Konventionen har ännu

inte trätt i kraft – det krävs att 20 länder har ratificerat den, och så har ännu inte skett. Ett stort antal av de länder som undertecknade konventionen år 1989 har dock deklarerat att de i avvaktan på det formella ikraftträdandet tillämpar dess regler. Sverige gjorde också en sådan deklaration. Regeringen kommer inom kort att underställa konventionen riksdagens godkännande.

Samtidigt vill jag poängtera att Baselkonventionen endast måste ses som ett första steg. Den kommer att behöva förstärkas med t.ex. regler om hur övervakning och kontroll vid själva omhändertagandet av det miljöfarliga avfallet i importlandet skall ordnas.

Sverige kommer att fortsätta att driva denna linje internationellt. Inom OECD pågår i dagarna ett arbete med att följa upp och förstärka Baselkonventionen. Andra avfallsfrågor som väntar på internationella lösningar är hur man på ett ansvarsfullt sätt skall ta hand om utbränt kärnbränsle från forskningsreaktorer, och hur man på bästa sätt skall kunna överföra erfarenheter från utvecklingsarbetet när det gäller omhändertagandet av radioaktivt avfall till andra avfallsslag. I båda dessa frågor har regeringen tagit internationella initiativ dels inom IAEA, dels genom att inbjuda till ett internationellt symposium i Stockholm i maj 1991 på temat Miljökonsekvenser vid omhändertagande av miljöfarligt avfall.

För att bl.a. redan nu åstadkomma en skärpning nationellt, har regeringen gjort vissa förändringar i förordningen om miljöfarligt avfall med avseende på reglerna vid export. En regel som införs är att naturvårdsverket i framtiden skall hämta in uppgifter också om det slutliga omhändertagandet av miljöfarligt avfall som exporteras från Sverige. Detta innebär att kontrollen skärps. Innebörden av övriga ändringar är följande. Hittills har SAKAB haft ett generellt tillstånd att föra ut miljöfarligt avfall ur landet. För andra företag som har velat exportera miljöfarligt avfall har det krävts ett särskilt tillstånd av naturvårdsverket. I framtiden måste *alla,* dvs. även SAKAB, som vill föra ut miljöfarligt avfall ur landet ansöka om tillstånd hos naturvårdsverket. Avfall får föras ut endast om det kan visas att avfallet slutligt kommer att omhändertas på ett sätt, som från hälso- och miljöskyddssynpunkt hade varit godtagbart om avfallet slutligt hade omhändertagits i Sverige.

Jag vill här passa på att redovisa vad som har framkommit om hanteringen i Spanien av kvicksilverhaltigt avfall från bl.a. Sverige. Enligt uppgifter från den berörda kommunen tillbakavisas påståendet om att kvicksilveravfallet kraftigt förorenat en närbelägen flod. Protestaktionerna har emellertid bidragit till att importföretaget beslutat att se över lagringen av avfallet och att nya lagringsmetoder med högre säkerhet skall tillämpas i fortsättningen. Även det ansvariga spanska ministeriet har krävt att så skall ske. Såväl den berörda kommunen som ministeriet tillbakavisar att det aktuella lagringsproblemet skall lösas genom reexport till leverantörsländerna och menar att det är ett problem som Spanien självt måste lösa.

Inom ramen för principen att ta ansvar för sitt eget avfall har regeringen även ingått ett intentionsavtal med Norges regering om utvidgat samarbete för omhändertagande av miljöfarligt avfall. Samarbetet med Norge utgår från principen om att varje land skall kunna ta hand om sitt eget avfall, samtidigt som vi tillgodoser behovet av samverkan, specialisering och effektiv

arbetsfördelning för att få en kompetent och en från miljö- och hälsosynpunkt riktig hantering.

Genom samarbete med ett land som tillämpar samma ansvarsfulla krav som Sverige bidrar vi till att miljöfarligt avfall tas om hand på ett från miljö- och hälsosynpunkt riktigt sätt i båda länderna.

I intentionsavtalet utfäster sig Norges och Sveriges regeringar, att gemensamt verka för att i de båda länderna

- minimera mängderna av miljöfarligt avfall,
- uppföra anläggningar som på ett från miljö- och hälsosynpunkt riktigt sätt kan behandla miljöfarligt avfall, inkl. anläggningar för särskilt svårbehandlat avfall,
- organisera omhändertagandet inkl. transporterna av miljöfarligt avfall på ett från miljö- och hälsosynpunkt riktigt och samtidigt kostnadseffektivt sätt.

Såväl Norges som Sveriges regering har gjort den bedömningen att även om målsättningen är att minimera uppkomsten av miljöfarligt avfall, så måste under överskådlig tid betydande kapacitet för omhändertagande finnas tillgänglig. I både Norge och Sverige har konstaterats att behandlingskapaciteten för miljöfarligt avfall är otillräcklig i förhållande till behoven.

De båda regeringarna har därför beslutat att verka för att ett gemensamt norsk-svenskt aktiebolag bildas. Verksamheten i bolaget skall bygga på ömsesidiga insatser av resurser och lokalisering av behandlingsanläggningar för omhändertagande av miljöfarligt avfall. Genom samarbetet kan kompetens och effektiv specialisering i behandlingen av miljöfarligt avfall uppnås. Detta kommer att leda till såväl miljövinster som kostnadsbesparingar

Avsikten är att det gemensamma bolaget även skall förvärva aktierna i SAKAB. I detta sammanhang vill jag betona att parterna är ense om att en samhällelig kontroll av verksamheten skall säkras genom att det allmänna i Norge och Sverige tillsammans skall tillförsäkras majoriteten av aktierna i det nya bolaget.

Regeringen har också, i enlighet med vad som aviserades i avfallspropositionen, genom att besluta om en ny renhållningsförordning från den 1 januari 1991, infört nya verkställighetsföreskrifter till renhållningslagen. Den nya renhållningsförordningen innehåller bl.a. bemyndigande för naturvårdsverket att driva på arbetet med det omfattande reformarbete som nu pågår.

Detta innebär ett stort steg framåt för att uppnå en förbättrad överblick och kontroll av samhällets avfallsmängder och avfallsströmmar. Risken för att t.ex. miljöfarligt avfall kommer på avvägar minskar därmed.

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag skall be att få tacka miljöministern för detta mycket utförliga svar. Jag tycker att det är bra att miljöministern har tagit så seriöst på frågorna jag ställde och att vi på det här sättet också kan vidga debatten till att inte bara gälla exporten utan avfallshanteringen över huvud taget.

Jag tänkte kommentera interpellationen litet eftersom en mängd frågor tas upp i den. Jag är också glad över att detta är ett område där det faktiskt har hänt en del sedan jag ställde interpellationen. Jag tror möjligen att det

kanske delvis också är ett resultat av Spanienfallet, som jag tidigare har tagit upp i en fråga.

Det som är bra är att man nu koncentrerar ansvaret till kommunerna, så att det inte är något tvivel om vem som har ansvaret. Jag tycker att det är bra att man också trycker på producenternas ansvar. Det sägs här i interpellationen att deras ansvar skall skärpas genom ökad kontroll: krav på utbyte av miljöskadliga ämnen och uppgiftsskyldighet till kommunerna. Då blir min fråga: Hur skall kontrollen gå till och vilka sanktionsmöjligheter kommer att finnas mot producenter som inte följer föreskrifter och inte beter sig på ett bra sätt?

Det sägs också i interpellationen att reglerna för en eventuell export skall skärpas. Jag antar att det innefattas i det nya beslutet. Jag undrar mer konkret: På vilket sätt kommer reglerna att skärpas?

Senare i interpellationen återkommer miljöministern till regelskärpningen och säger bl.a. att den skulle innebära att naturvårdsverkets dispensgivning skall gälla alla, inkl. SAKAB dvs. också SAKAB skall ansöka om dispenser. Problemet med den här lösningen är att i de exportfall som jag har tagit upp och som avsett Polen och Spanien har SAKAB inte varit inblandat. Det är privata företag som där har fått dispenser beviljade av naturvårdsverket. Jag kan inte se att man garanterar någon egentlig skärpning, eftersom dispenserna ändå har beviljats.

Det sägs också att man skall ta reda på hur slutförvaringen skall ordnas. Min fråga blir naturligtvis: Hur? Det förfarande som man hittills har använt sig av för att ta reda på att saker skall gå rätt till i de länder vi exporterar till har varit otillräckligt, vilket vi säkert är överens om. Det har skett genom information på papper osv. som sedan har visat sig inte hålla i verkligheten. Det finns fortfarande uppenbara brister, tycker jag.

När det gäller Baselkonventionen är jag glad över att vi är överens om att den behövs och naturligtvis behöver skärpas. Vad är det som har gjort att Sverige inte har ratificerat den? Nu säger Birgitta Dahl att vi snart skall göra det. Riksdagen kommer att ta ställning till frågan. Jag undrar när det skall ske, och vad det är som har förhindrat att vi hittills inte har gjort det.

En fråga om avfall som Birgitta Dahl tar upp i sitt svar gäller utbränt kärnbränsle. Det var ett tag sedan vi debatterade det, men jag tycker att vi kan göra det igen. Jag vill ställa en fråga. Hur är det med dessa 139 ton bränsle i Sellafield? Vad tänker man göra åt det? Det är en anläggning som är oerhört kritiserad av den internationella miljöoppositionen.

Det nordiska samarbetet tycker jag är bra. Jag tror framför allt att det behövs för att man skall kunna samarbeta omkring de problem som gäller de miljöfarliga avfall som på intet sätt går att återvinna utan måste lagras. Jag tänker på kvicksilver, t.ex. Jag tror att det är nödvändigt med ett samarbete. Därför tycker vi att den norsk-svenska idén är bra.

Huvudkraven har vi tagit upp i en motion tidigare, och vi tycker att den ledande principen skall vara att varje land skall ta hand om sitt avfall i det egna landet. Det är vi också överens om. Om vi skall sätta kraft bakom detta borde det finnas ett generellt förbud mot deponering och förbränning utomlands. Dispenser borde bara utfärdas i de fall där man vet att det finns bättre och säkrare metoder utomlands. Jag kan inte se att det finns någon anledning

att annars tillåta export av miljöfarligt avfall över huvud taget. Det skall bara ske i det läget när man vet att avfallet kan tas om hand på ett bättre sätt någon annanstans än vad vi kan göra här i Sverige. Så långt går inte miljöministern i sitt svar. Jag skulle vilja veta varför man inte kan se det på det sättet.

Jag tycker också att det vore viktigt att ta upp ett totalt förbud mot dumpning av miljöfarligt avfall i u-länder. Det är en av frågorna som Baselkonventionen är tänkt att lösa. Sedan finns också problem med havsdumpning och förbränning ute till havs. I Baselkonventionen borde man kunna lägga in ett kraftigt förbud mot detta.

I en motion har vi tidigare krävt en rapport om den hittillsvarande exporten av miljöfarligt avfall från Sverige. Någon sådan har jag inte sett till. Det vore ett välkommet inslag i debatten om man kunde få fram en sådan rapport.

Så kommer jag till frågan om hur det miljöfarliga avfallet uppkommer. Hur kan vi på alla sätt förhindra det, vilka styrmedel skall vi använda och vilken press skall vi sätta på producentledet här i Sverige?

Sedan skulle jag slutligen, om jag hinner, vilja ställa en fråga till. Vad kommer EG-anpassningen att innebära i fråga om regler för handel med miljöfarligt avfall? Jag vet att de regler som gäller inom EG inte riktigt stämmer överens med de regler som vi har här i Sverige. Jag skulle vilja ha en kommentar till det.

Anf. 3 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Först vill jag säga att det är riktigt att ett antal fall, däribland i Polen och Spanien, har gjort att vi har arbetat med dessa frågor, liksom andra frågor som vi har upptäckt på egen hand.

Det är väldigt bra med denna dialog. Vi har gått på djupet i arbetet med det här. Också när vi förberedde det program för avfallshantering som vi redovisade för riksdagen i januari, var det en mycket viktigt fråga, och intiativ togs redan då till att vi skulle få en skärpning av reglerna till stånd.

Det var då som den s.k. substitutionsprincipen lades fast. Den innehåller en skyldighet för företagen att ersätta farliga ämnen om det finns bättre alternativ. Myndigheterna har också möjlighet att driva på.

Där slogs också fast att företagen har skyldighet att meddela kommunen innehållet i allt avfall som uppkommer i deras verksamhet – för övrigt gäller det inte bara företag, utan också kommunala och andra organisationer, t.ex. renhållningsverken. Det är bl.a. på det sättet som vi skall kunna få till stånd en utveckling som skall göra rötslammet rent till år 1995.

Kommunens skyldighet att skaffa sig kunskap om allt avfall har att göra med att det här inte var tillräckligt väl reglerat. Det har vi nu, genom beslut som regeringen har fattat och ändringar i en rad olika förordningar, lagt fast. Det gäller också skärpningarna av reglerna för export. Man kan säga att den tidigare traditionen byggde på internationell praxis, dvs. att man accepterade de regler som mottagarlandet hade för sin egen verksamhet och inte ifrågasatte detta. De nya reglerna innebär att vi måste försäkra oss om att avfallet tas om hand minst lika bra som i Sverige.

Avsteget från den generella regeln att vi skall ta hand om avfallet själva motiveras av att ett litet land som Sverige eller Norge egentligen är för litet

för att bilda underlag för alla de typer av mycket specialiserade processer som krävs för att ta hand om allt miljöfarligt avfall. Nu arbetar vi med målsättningen att få bort användningen av allt fler farliga ämnen och produkter så att mängden miljöfarligt avfall minskar.

Jag förutser en övergångsperiod då vi så att säga måste städa upp efter synderna i det förflutna. Konsekvensen av att länder samarbetar så som Sverige och Norge gör blir då att man får ett bättre omhändertagande än vad som skulle bli fallet om varje land skulle försöka bygga upp kapacitet på varje enskilt område. Detta är syftet med samarbetet, och det byggер också på ett gemensamt nordiskt avfallsprogram, som antogs i vintras.

Detta är nya uppgifter som nu har lagts på framför allt naturvårdsverket och kommunerna. Det finns laglig grund för deras verksamhet, och självfallet kommer regeringen och – på regeringens uppdrag – naturvårdsverket, som är tillsynsmyndighet, att följa upp hur detta fungerar.

Kemikalieinspektionens arbete är också mycket viktigt. Kemikalieinspektionen kan ingripa om företagen inte självmant, med substitutionsprincipen som grund, byter ut farliga ämnen och föreskriva att så skall ske. Vi har ett antal fall från det här året där företagen har utnyttjat den möjligheten.

Jag har nu vidgat debatten till att inte bara handla om avfallet utan även om det som ger upphov till avfallet, dvs. produkterna.

Gudrun Schyman frågar varför vi inte har ratificerat Baselkonventionen. Vi har eftersträvat ett samordnat europeiskt agerande, bl.a. att EG- och EFTA-länderna skall skriva på, så att konventionen blir effektiv. Det spelar ju ingen roll om ett land skriver på, om det ändå fattas 20 för att konventionen skall träda i kraft. Vi har tagit upp den diskussionen.

Jag får på söndag och måndag besök av EGs miljökommissarie, och jag skall då på nytt diskutera frågan med honom i syfte att så snabbt som möjligt få till stånd en ratifikation av tillräckligt många länder för att avtalet skall kunna träda i kraft.

När det gäller utbränt kärnbränsle vill jag säga att vi mycket noggrant följer situationen i Sellafield för att försäkra oss om att det svenska bränsle som finns där, som i dag är deras egendom men som vi har kontroll över, tas om hand på ett riktigt sätt. Än så länge har avfallet inte börjat bearbetas. Vi håller alltså vårt öga på detta. Tillstånd för utförsel beviljades för mycket länge sedan, när andra regler och en annan syn gällde. Det är därför rättsligt komplicerat att göra någonting åt detta. Men vi följer frågan mycket noggrant, och jag diskuterar den också vid återkommande tillfällen med mina brittiska kolleger och talar då om hur vi ser på frågan.

Det finns emellertid andra problem med utbränt kärnbränsle, problem som är mycket större. Jag vill påstå att hanteringen av miljöfarligt avfall hör till de värsta problemområdena i det internationella miljöarbetet. Såväl kemiskt som radioaktivt och annat avfall som är svårt att bryta ned och svårt att omhänderta hör till våra absolut största problem i det internationella arbetet. Vi bedriver och avser att bedriva ett mycket intensivt arbete för att få till stånd bättre arbetsmetoder och bättre regler.

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Vi är fullständigt överens om det sista som miljöministern sade, nämligen att det är nödvändigt att detta skyndas på. Men jag är väl kanske som vanligt litet mer otålig än miljöministern.

Jag vet att exportreglerna säger att vi måste försäkra oss om att omhändertagandet av avfallet kommer att bli minst lika bra som det skulle ha varit i Sverige. Jag frågar då: Varför inte kräva ett bättre omhändertagande? Birgitta Dahl säger då att vi i ett litet land inte kan ta hand om allt själva utan att vi måste samarbeta. Det är bra. Samarbetet med Norge är utmärkt, och ett utökat nordiskt samarbete över huvud taget i dessa frågor skulle enligt min uppfattning vara utmärkt. Det skulle också ge oss en möjlighet att i praktiken se att avfallet faktiskt tas om hand på ett bra sätt.

Jag menar att detta inte har varit fallet när det gäller Spanien och inte heller när det gäller Sellafield. Det har inte heller varit fallet när det gäller Polen. Det är naturvårdsverket som har gett dispenser. Det finns också en anläggning i Wales, dit SAKAB har skickat en massa saker. I det fallet har det getts dispens trots att man inte har tagit reda på hurdana förhållandena är. Hur kommer man att ta reda på att förhållandena är minst lika bra som i Sverige? På vilket sätt kommer man att göra det rent fysiskt? Man bör ju nästan åka dit och se till att förhållandena är minst lika bra som i Sverige. Om vi inte gör det kommer vi att få den typ av skandaler som skedde i Spanien och den typ av handel som förekommit med Polen.

Jag menar att det är upprörande att Sverige är inblandat i den handeln. Jag antar att Birgitta Dahl är bekant med Greenpeace-rapporten om handeln med Polen med miljöfarligt avfall. Detta gäller ju fler länder än Sverige, men det är beklämmande att även Sverige är inblandat.

Kommer skärpningen av reglerna att sätta stopp för den typen av utförsel och av export? Innebär skärpningen av reglerna att det inte kommer att bli fråga om någon mer export till Spanien och till Polen? Jag undrar om det verkligen kommer att fungera så.

Birgitta Dahl säger att anledningen till att Sverige inte har skrivit under Baselkonventionen är att vi vill ha ett samnordiskt och sameuropeiskt agerande och att vi inväntar EG. På vilket sätt skulle det försvåra för andra länder att skriva under om Sverige gör det? Jag kan bara se att om Sverige skriver under, så blir det ett namn till, och vi närmar oss då de 20 underskrifter som behövs för att konventionen skall träda i kraft. Jag kan inte se att det finns en motsättning mellan Sveriges agerande och ett internationellt agerande.

Jag vill på nytt fråga miljöministern: Kommer de nya reglerna att innebära att den typ av export som har skett till Polen, Spanien och Wales, dvs. de senaste skandalerna som jag har tagit upp i min interpellation, inte längre blir möjlig?

I fråga om Sellafield är vi inte alls överens, Birgitta Dahl. Det är en skandalanläggning, och det pågår omfattande internationella protester mot den. Det är enligt min uppfattning på tiden att Sverige tar hem det som finns där. Jag förstår inte varför vi inte kan göra det redan nu.

Anf. 5 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Det är nog litet fel att säga att vi har avvaktat i fråga om Baselkonventionen. Vi har eftersträvat ett gemensamt agerande. Vi anser nu att det har tagit för lång tid, och vi tänker därför se till att förelägga riksdagen förslag om ratifikation. Vi tänker fortfarande driva på både EG- och EFTA-länderna att skriva under, och jag menar att detta är vår uppgift. Men vi kommer inte längre att avvakta en samordning, eftersom det enligt vår mening har tagit för lång tid.

Vi hade för några veckor sedan en överläggning mellan EGs och EFTAs miljöministrar, och vi tog då upp den här frågan på nytt. Vi tänker alltså fortsätta med det, men vi tänker inte längre avvakta samordningen.

Det har aldrig givits något tillstånd för export till Polen. Om sådan export har skett, är det faktiskt fråga om en brottslig handling. Detta har jag också diskuterat med den polske miljöministern, som för mig har redovisat hur man nu även från polsk sida täpper till de kryphål som man har upptäckt. Vi har så att säga ingått en pakt för att få stopp på det som har skett vid sidan om alla lagliga regler, om nu något sådant har skett.

När det gäller Spanien är det fråga om gamla tillstånd. Detta gäller också Sellafield.

Den nuvarande regeringen tillämpar skärpta regler. Vi har satt stopp för export av radioaktivt avfall från våra kärnkraftsanläggningar för upparbetning. Detta var en av våra första åtgärder efter återkomsten till regeringskansliet 1982. Vi var emot att avfall exporterades för upparbetning. På den punkten har socialdemokratin ändrat uppfattning i förhållande till hur vi såg på detta för mycket länge sedan, då även vi trodde att det var rätt metod. Men det är nu mer än tio år sedan vi ändrade uppfattning på den punkten och mycket aktivt motsatte oss de borgerliga regeringarnas nya avtal för export av radioaktivt avfall för upparbetning från våra kärnkraftverk.

På svenskt initiativ har vi nu, genom London Dumping Convention, äntligen fått ett förbud mot dumpning till havs. Det är en av de stora framgångarna i det internationella miljösamarbetet nu under hösten att vi äntligen har fått detta beslut.

Jag tror att vi i grunden är helt överens. Det vi diskuterar är sådant som hänt i det förflutna som byggde på ett tänkande som inte längre styr regeringens agerande. Det är naturligtvis besvärligt att reda upp efter det som har varit. Men i det nuvarande och fortsatta arbetet kommer vi att handla på ett helt annat sätt med mycket strängare regler och kontrollsystem.

Anf. 6 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Också jag tror att vi är överens i långa stycken, Birgitta Dahl. Men jag är inte alls lika övertygad om att de regler som finns i dag kommer att förhindra att sådana här saker inträffar.

Vad än regeringen har eftersträvat och avvaktat, eller vad det nu var, när det gäller Baselkonventionen, har resultatet i varje fall blivit att Sverige inte har skrivit under. Det är bra att ett sådant beslut nu kommer, och jag hoppas att en proposition snart kommer till riksdagen så att detta verkligen genomförs. Det kan kanske bli ett gott exempel för andra att ta efter, och då kanske

processen går snabbare. Jag tror att det ofta är på detta sätt man skall göra i stället för att avvakta. Det brukar ha en benägenhet att fördröja processen.

Så till frågan om Polen. Jag antar att Birgitta Dahl har läst Greenpeacerapporten om Polen. Där framgår mycket klart att en export av miljöfarligt avfall till Polen har existerat. Det finns papper på detta och andra belägg, ordersedlar och allt möjligt. Att detta har hänt tror jag att vi kan vara helt överens om. Det är möjligt att detta i så fall är en brottslig hantering. Det skulle i så fall innebära att naturvårdsverket inte alls har varit inblandat, utan att detta har skett ändå.

Man kan då fråga sig: Vem skall anmäla detta brott, och hur kommer brottet att beivras? I vilken instans kommer detta att ske? Var finns sanktionsmöjligheterna? Finns inga sådana sanktionsmöjligheter, kan vi ge hur stor dispensrätt som helst till naturvårdsverket vid sidan av alla regler. Om vi tittar på fallet Polen, med all den oerhörda handel som skett i och med att gränserna har öppnats, kan vi vara säkra på att det finns personer som kommer att ta alla tillfällen i akt för att krypa bakom eller under de regler som finns. Vi måste omgärda bestämmelserna med starka sanktionsmöjligheter och kontrollmöjligheter, och det är dessa jag efterlyser.

När det gäller frågan om Sellafield är det riktigt att besluten är gamla. De fattades för tio år sedan av en annan regering. Jag vet att socialdemokraterna har ändrat uppfattning i den här frågan och säger stopp. Men det fråntar inte regeringen ansvar för det avfall som i dag finns i Sellafield och hur det hanteras. Det är bara regeringen, såvitt jag förstår, som kan ändra på det förhållandet att avfallet ligger där det ligger och läcker. Det finns i dag ingen annan som vi kan ställa till ansvar för detta faktum. Då räcker det inte med, Birgitta Dahl, att säga att detta gjordes för tio år sedan och inte var den nuvarande regeringens beslut och säga: Hade det varit i dag, skulle vi inte ha gjort det. Ansvaret måste kunna utkrävas, och ansvaret ligger i dag hos den nuvarande regeringen.

Anf. 7 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! När det gäller problemen vid Sellafield har regeringen visat utomordentligt stort ansvar. Det har funnits personer på plats från våra säkerhetsmyndigheter liksom från departementet. Det är minst fem år sedan, och jag tror att det är ännu längre sedan än så, som vi gjorde en mycket noggann genomgång som också redovisades vid en utfrågning och i en skrift här i Sverige, och vi ställde krav på den brittiska regeringen.

Det finns skäl att rikta anklagelser mot Sellafield, och det har vi gjort. Men det svenska avfall som finns där läcker t.ex. inte aktivt till omgivningen. Det har inte heller gått in i upparbetningsprocessen, om det inte har skett under de senaste 24 timmarna. Vi har en sådan kontroll, och vi fortsätter att utöva den kontrollen.

När det gäller Polen svarade jag på en fråga från Åsa Domeij för på dagen en månad sedan och redovisade att naturvårdsverket på regeringens fråga svarat att man inte har beviljat några tillstånd för export till Polen och att man inte heller har fått någon förfrågan. Det är naturligtvis polisen som skall kontrollera uppgifter om vad som förekommit, och om så blir fallet anmäla till åtal. Det handlar i så fall om en brottslig gärning.

Jag har som jag nyss nämnde ingående diskuterat detta med min polske kollega Kaminski. Han har redovisat för mig hur man nu också på polsk sida arbetar för för att sätta stopp för denna ansvarslösa hantering. Detta är ett bra exempel på vad som kan hända i ett fattigt land vare sig det ligger i Östeuropa eller i Afrika.

Jag har haft många samtal med kolleger till mig som sagt: Hur skall jag bära mig åt för att få finansministern att acceptera att vi skall säga nej till denna import, trots att vi skulle få lika mycket betalt som motsvarar vår utlandsskuld? Det är på grund av dessa problem som Sverige har arbetat så aktivt för att få till stånd en internationell reglering där Baselkonventionen är det första steget. Men det är också en bedrövlig sanning, att det finns en grupp u-länder som har motsatt sig en internationell reglering, eftersom de vill fortsätta att tjäna pengar på denna verksamhet. Det finns oerhört mycket kvar att göra innan vi kan vara nöjda med situationen.

Det är verkligen en "värsting" i det internationella miljöarbetet att få tillräckligt strikta regler för hanteringen av miljöfarligt avfall. Vidgar man det ytterligare ett steg till att också omfatta miljöfarligt avfall från militär verksamhet, är detta ett oerhört stort internationellt problem som världen behöver samla sig för att ta itu med. Den svenska regeringen arbetar med att försöka få till stånd en sådan internationell samling.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1990/91:78 om Dalälven

Anf. 8 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Ragnhild Pohanka har fråga mig beträffande arbetet med att rena Dalälven om jag kommer

– att verka för att varje möjlig reduktion av metallutsläppen till Dalälven också i fortsättningen är målet,

– att motverka ett eventuellt förslag att sända pengar av Dalälvsdelegationens anslag till Polen,

– att påskynda åtgärderna så att åtminstone några delar av planerna är verkställda till slutåret 1995.

Sedan delegationen tillsattes våren 1988 har ett flertal projekt genomförts.

Delegationens arbete har således redan nu – långt innan 1995 – lett till ett flertal konkreta åtgärder.

Sådana är att villkoren för industrier och kommunala reningsverk har omprövats och föreskrifter meddelats. I andra fall pågår samråd om de tekniska lösningarna för att genomföra åtgärderna.

Ett samordnat recipientkontrollprogram och ett vattenvårdsförbund har bildats för Dalälvens avrinningsområde.

Vidare har en handlingsplan upprättats för att minska läckaget av kväve och fosfor från jordbruket.

Delegationens arbete har också resulterat i en kampanj för användning av

fosfatfria tvättmedel och miljöanpassade kemikalier för att på så sätt minska tillförseln av föroreningar till Dalälven.

Vidare har genomförts dels en till tillsynskampanj av miljöfarlig verksamhet för hela Dalälvsområdet, dels ett projekt för att klarlägga problemet med läckage av tungmetaller från gruvavfall. En studie har också genomförts ifall förändrade skogsbruksmetoder har ökat läckaget av kväve från skogsmark. Resultaten av dessa projekt utgör grund för ytterligare åtgärder för att minska tillförseln av föroreningar till Dalälven och via Dalälven till havet.

Tillsynskampanjen är unik i sitt slag. För första gången har man gjort en samlad genomgång av all miljöfarlig verksamhet inom ett helt avrinningsområde.

Sammanlagt har man under kampanjens gång granskat verksamheten vid 44 industrier, 44 kommunala reningsverk, 2 kommunala avfallsupplag, 312 bilvårdsanläggningar, 41 vattenkraftverk, 42 fiskodlingar och 3 lasarett.

Inom tillsynskampanjens ram har också användningen av kemikalier vid industrier och kommunala reningsverk undersökts. Man har även kontrollerat kemikaliernas miljöfarlighet. Tillförseln av föroreningar från tätorter till Dalälven har beräknats, och i vissa kommuner har avloppsvattennätet kartlagts.

Resultatet av kampanjen är bl.a. omprövningar av tillstånd i syfte att skärpa villkoren för verksamheten. Vidare måste många kontrollprogram för den miljöfarliga verksamheten moderniseras. Sådana åtgärder har redan påbörjats och i flera fall slutförts.

Kampanjen har också lett till att flera överskridanden av utsläppsvillkoren har upptäckts. I fyra fall har överskridandena lett till åtalsanmälan.

När det gäller metallutsläpp till Dalälven har gruvavfallsprojektet haft till syfte att klarlägga problemen med metalläckage från gruvavfallsupplag samt att redovisa hur läckaget skall kunna fås att i stort sett upphöra. Projektet är nu avrapporterat och en samlad strategi för åtgärder har redovisats.

De upplag som enligt förslaget skall åtgärdas ligger främst i Faluområdet och Garpenbergsområdet men även i andra områden längs Dalälven. Åtgärderna som man i första hand föreslår är en tät täckning av gruvavfallet, i vissa fall kompletterat med avskärmning av tillrinningen av yt- och grundvatten. På detta sätt hindras effektivt att metallerna lakas ut från högarna. För vissa äldre upplag föreslås, som ett alternativ till täckning, utvinning av metaller ur avfallshögarna och deponering av avfallet i de sandmagasin som används vid nuvarande gruvverksamhet.

Vilken reduktion av utsläppen som kan uppnås med de föreslagna åtgärderna beror på vilken metall som avses och skiljer sig även mellan de olika upplagen. Som ett genomsnitt räknar man med en reduktion på 75–80 % jämfört med dagens förhållanden. I förhållande till de utsläpp som skedde på 1980-talet innan vissa senare åtgärder vidtagits beräknas reduktionen kunna uppgå till 90 %.

Åtgärderna kan delas upp i tre steg, nämligen projektering, genomförande och uppföljning. Avsikten med uppföljningen är att få klarlagt vilka effekter de vidtagna åtgärderna får på utsläppen men också deras miljökonsekvenser i Dalälven och Östersjön. När uppföljningen är klar bör man på

ett bra sätt kunna ta ställning till vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas samt var de gör störst nytta.

De föreslagna åtgärderna som är de mest kostnadseffektiva beräknas kosta upp till 250 milj.kr. att genomföra. Principen är att förorenaren skall betala. I de fall där det inte finns någon att utkräva ansvar från måste andra lösningar sökas.

Dalälvsdelegationen har ställt sig bakom de förslag som gruvavfallsprojektet fört fram. Delegationen har också föreslagit mig att en fristående förhandlare tillsätts för att tillsammans med myndigheterna och berörda företag/fastighetsägare nå en förhandlingsuppgörelse om hur åtgärdsplanen för gruvavfallet skall genomföras och hur ansvar och kostnader skall fördelas. Regeringen kommer inom kort att utse en sådan förhandlare.

Som jag tidigare sagt har redan flera åtgärder vidtagits som minskat utsläppen till Dalälven. Genom att vidta ytterligare åtgärder vid anläggningar som bedriver miljöfarlig verksamhet och dessutom sanera gruvavfallen i enlighet med projektets förslag uppnås en mycket långtgående reduktion av utsläppen.

Utgångspunkten är att åtgärder för att minska läckaget av metaller skall vara påbörjade under 1991.

När åtgärderna är genomförda och utvärderade kommer vi än en gång att utifrån de förutsättningar som då föreligger pröva vilken belastning naturen tål. Detta sätt att arbeta är i överensstämmelse med vad som överenskoms tidigare i år i Ronneby vid konferensen om Östersjöns miljö.

Vad gäller Ragnhild Pohankas fråga om pengar finns det naturligtvis inte några planer på att överföra medel från Dalälvsdelegationens anslag till åtgärder i Polen. Regeringen har avsatt andra medel för miljöprojekt i Östeuropa.

Anf. 9 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag får tacka för ett långt och ingående svar. Sedan jag senast ställde en fråga om Dalälven har det hänt en del. Denna interpellation handlar också om miljöfarligt avfall i begränsad omfattning och inom ett begränsat område. Man kan hänvisa till den berömda historien med en liten kula, jordglob, med bara Dalarna på. Det stämmer dock inte riktigt, eftersom det även berör Uppland.

Det förvånar mig att ingen annan ledamot från Dalälvens avrinningsområde intresserar sig tillräckligt mycket för frågan för att delta i den här interpellationsdebatten, men vår tid är inte väl tilltagen.

Jag förstår att det här är ett svårt problem. Det är även stort och viktigt. Det är nämligen fråga om ett pilotprojekt. På detta sätt kan man se hur olika föroreningar sprids via vattenvägarna till recipienten Östersjön.

Jag vill tacka för att det inte finns några planer på att sända medel från Dalälvsdelegationens anslag till Polen. När jag hörde detta trodde jag inte heller att det var allvarligt menat. Jag har dock inte riktigt fått klart för mig vilka projekt som har genomförts.

Miljöministern sade i sitt svar att resultatet av kampanjen bl.a. är omprövningar av tillstånd. Gäller det koncessionsnämndens tillstånd eller rör det sig om andra tillstånd? När det gäller gruvorna är Garpenbergsområdet och

Faluområdet två av de områden där rening av gruvavfallet främst behöver ske. En trovärdig uppgift jag har läst är att det krävs 50 miljoner för att täcka och minska läckaget från medelstora upplag. Det betyder att 250 milj.kr. inte kan räcka. Beloppet borde vara större. Det är egentligen ointressant. Vi måste börja direkt, och sedan kan ytterligare åtgärder som kostar mera pengar behöva vidtas.

Det sades att förorenaren skall betala. Det är svårt att begära att någon skall betala för sådan gruvhantering som har skett för hundratals år sedan. Hur skall man kunna begära att Boliden skall betala i Garpenberg när företaget inte har ägt gruvan längre än sedan 70-talet? Jag tror att det blir oerhört svårt att kräva ut dessa pengar. STORA har deklarerat att man är villig att betala det man åläggs och som man kan känna sig ansvarig för. Det betyder att det blir en hel del kvar, som STORA inte blir skyldig att betala. 100 miljoner kommer inte att räcka.

Hälften av de 44 stora industrierna och 44 reningsverken som undersöktes mellan 1986 och 1988 överskred gränsen för miljöfarliga utsläpp. I fyra fall har det lett till åtal, vilket miljöministern också sade. Enligt naturvårdsverkets preliminära rapport skall hälften av alla industriers kontrollprogram ses över när det gäller miljöfarliga utsläpp och förändringar behöver vidtas. Vid denna undersökning saknade tre av industrierna helt och hållet kontrollsystem för miljöfarliga utsläpp. Kvarnsvedens pappersbruk och stålverket i Söderfors kan få en omprövning. Hälften av företagen skulle egentligen behöva omprövas. Hur många kommer i verkligheten att utsättas för en omprövning? Det gäller alla dessa anläggningar.

3 000 olika kemikalier har man behandlat, och man vet att de hamnar i Dalälven. En tredjedel av ämnena får negativa effekter för miljön. I något fall har det även förekommit bekämpningsmedel, dock inte under de senaste åren.

Jag tycker att man släpper skogsbruket litet för lätt. I Laholmsområdet har det visat sig att skogsbruket har ökat sina utsläpp enormt, medan jordbruket har klarat att minska läckaget. Bönderna i området har delvis frivilligt ställt upp på en minskning. Utsläppen från skogsbruket har ökat på grund av att man dikar ut våtmarker och har stora kalhyggen som medför en avrinning direkt till älven. Det är mycket viktigt att man ser på skogsbruket.

Det finns även andra områden som inte har berörts. Dala Airport har ett läckage av urea till sitt vattenområde, och vattnet rinner till slut ut i Dalälven. Det har inte nämnts. Från golfbanor kommer många föroreningar. På golfbanor gödslar man oerhört mycket mer än vad man gör inom jordbruket. Trafiken har man inte åtgärdat eller över huvud taget diskuterat. Det är ett problem som har nämnts, men trafiken är en av de stora förorenarna till luft och vatten. Skandalen med kreosot i Vansbro som inträffade för några år sedan nämns inte heller. Jag har i alla fall inte hittat det i rapporterna.

Kvarnsveden vill skicka avfall till Ludvika. Då kommer det naturligtvis inte ut i Dalälven, men det förbättrar inte den totala miljösituationen.

När det gäller stackelverket i Avesta har man av tidsskäl inte fått en ordentlig miljökonsekvensanalys. I december förra året bildades en vattenvårdsförening i vilken förorenarna ingår, dvs. kommunerna och de stora företagen. Det är intressant att de ställer upp i dessa sammanhang, men en

vattenvårdsförening bör enligt min mening bestå av opartiska medlemmar och inte enbart av förorenarna.

Min taletid är slut, och jag får återkomma i nästa inlägg.

Anf. 10 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Dala Airport prövas på normalt sätt enligt miljöskyddslagen.

Naturvårdsverket satte på regeringens uppdrag i gång en rikstäckande inventering av kreosotupplag för tre eller fyra år sedan. Dessutom har kommunerna i det nya avfallsprogrammet ålagts att före utgången av 1991 inventera allt avfall inkl. alla gamla deponeringar, också just den här typen av deponeringar. Detta har vi alltså under kontroll.

När det sedan gäller prövningen av industrier och andra verksamheter har ju projektet självt redovisat en lång lista på vilka det gäller, dvs. för vilka villkoren prövas och för vilka hårdare och tydligare kontrollprogram fastläggs. Jag skall redovisa några av dem.

Prövning har skett av t.ex. Mora Armatur AB, Dala Plating ab i Vansbro, Farmeks slakteri i Borlänge, Avesta Abs järnverk i Avesta och Kloster Speedsteel AB i Långshyttan.

Prövning pågår av Rättviks lantbruksskola och flera andra andra anläggningar.

Kompletterande reningsåtgärder är genomförda eller under utförande vid FM Mattson i Mora, Nya Eliassons läder i Malung och Falu Gruva.

Utredningar om vissa åtgärder pågår beträffande Främby reningsverk i Falun, Kvarnsvedens pappersbruk i Borlänge, Garpenbergsgruvan och Fors Kartongbruk i Avesta.

Man har begärt kontrollprogram för t.ex. Tängers snickerifabrik i Enviken, Mora tryckimpregnering, Vinäs Industri i Mora, Projekthus i Dalarna, Kvarnsvedens pappersbruk, Allglass i Borlänge, Avesta AB Kloster Långshyttan (i Hedemora), Avesta Trä- & Impregnering, Tärnsjö Ånggarveri i Heby och Embab i Skutskär.

Ett stort antal avloppsreningsanläggningar har fått nya villkor eller kommer att få det. Praktiskt taget varenda kommun är berörd.

När det gäller gruvavfallshanteringen kan jag inte dela det som framskymtade i Ragnhild Pohankas inlägg, att vi så att säga skulle vara försiktiga när det gäller att utkräva ansvar av förorenarna eller av den som står för verksamheten. De åtgärder som nu har föreslagits kommer att innebära en 90-procentig förbättring jämfört med utgångsläget för tio år sedan. Vi räknar med att det skall kosta uppåt 250 milj.kr. Det finns verkligen anledning att kräva av dem som bedriver verksamhet i dag att de står för sin del av kostnaderna.

Jag vill inte här stå och förstöra utsikterna för den statliga förhandlaren genom att nämna några summor. Men låt mig säga att vi anser att det som återstår av de 100 milj.kr. som ursprungligen anslogs för projektet, dvs. drygt 90 milj.kr., skall räcka till för att klara den andel av kostnaderna för vilken det inte finns någon ansvarig att skicka räkning till, eftersom verksamheten inte längre har någon ansvarig ägare, utan verksamheten ligger långt tillbaka i tiden.

Om vi skulle gå 5 % uppåt när det gäller krav på rening är delegationens beräkning att kostnaderna skulle minst fördubblas. Det är skälet till att vi väljer att i ett första steg göra det som innebär en 90-procentig rening och att vi sedan i ett andra steg tar ställning till om det finns behov av ytterligare åtgärder och i så fall hur de skall genomföras. Men självfallet måste vi från samhällets sida kräva att förorenaren tar sitt ansvar. Det gäller, Ragnhild Pohanka, även skogsbruket och jordbruket. Dessa näringar måste bedriva sin verksamhet på ett sådant sätt att de inte skadar miljön.

Anf. 11 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag har förstås deltagit i koncessionsförhandlingarna när det gäller Dala Airport. Men innan Dala Airport skulle prövas enligt miljöskyddslagen borde man ha nämnt det här. Det bör in i dessa handlingar, eftersom man vid konsessionsförhandlingar även skall ta hänsyn till ekonomiska vinster. Det är därför som vi tvivlar på att miljön kommer att segra i det här fallet. Men vi hoppas naturligtvis ända till sista minuten att den skall segra.

Man skall naturligtvis inte låta bli att tala om problemen med kreosot bara för att en utredning har tillsatts som skall undersöka detta. Det handlar ju om jätteprojekt i Sverige. Man måste naturligtvis kunna tänka sig att åtgärda det här kända fallet i Dalälven när det nu talas om en rening av Dalälven.

Jag har inte misstänkliggjort försöken att få förorenarna att betala. Jag menar att det är svårt att genomföra detta på grund av att så många av dessa avfallshögar eller varphögar är så gamla att man i alla lägen inte kan belasta den nuvarande ägaren. Det är naturligtvis oerhört svårt att göra något sådant retroaktivt.

Jag tycker att man måste tänka på skogen, vilket man hittills har gjort i mycket liten utsträckning. Man måste alltså ändra typen av skogsbruk, och det är ju inte gjort i en handvändning, eftersom det är en rikspolitisk fråga. Men man måste naturligtvis även trycka på i detta sammanhang. Hälften av kadmiumet kommer från jord- och skogsbruket. Jordbruket har nu gödselmedel med mindre kadmiumhalter. Men kadmiumhalterna i jordarna i Sverige har ökat ända sedan 1960, eftersom kadiumet läcker ut. Men det läcker relativt litet, även om vi vet att jordbruket tillsammans med skogsbruket står för hälften. Det är mycket allvarligt. Kadmium är ju en mycket farlig tungmetall.

På vilket sätt skall det ske nya omprövningar genom nya koncessionsförhandlingar? Det fick jag inte något riktigt svar på.

Vi vet att Dalälven är en av de största förorenarna av Östersjön. Det nu aktuella projektet bör bli ett pilotprojekt för andra liknande projekt i Sverige. Därför är det viktigare än någonsin att detta verkligen genomförs. Jag har, jämfört med förra gången, fått många positiva svar i dag. Och jag förstår att det är saker på gång. Det gäller ju utsläpp i Östersjön. Men hur mycket stannar på botten i älven, och hur mycket förgiftar våra jordar, luften och hela vår livsmiljö? Vi mäter mycket vid utsläppsstället, men det är viktigt att man också undersöker hur den allmänna livsmiljön blir för dem som bor vid älven. Detta handlar ju om ett mycket stort projekt.

Anf. 12 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Jag vill kortfattat till Ragnhild Pohanka säga följande.

För det första pågår sanering i Vansbro. Det var där man först upptäckte problemet med kreosotupplagen.

För det andra sker omprövningen antingen av länsstyrelsen eller av koncessionsnämnden, precis på det sätt som föreskrivs i lagen. Det som är nytt med det här projektet är ju att man koncentrerat har gått igenom all verksamhet. Man kan säga att man via vattnet har sökt sig till källorna till praktiskt taget alla föroreningar som finns i regionen i fyra län och via älven ut i Östersjön. Det man har upptäckt – det är ett delresultat – är att det mesta förs med vattnet ut i Östersjön.

Detta är alltså ett väldigt viktig bidrag för Sverige till de åtaganden som vi gjorde i Ronneby för ett par månader sedan att fullfölja det här projektet. Det kan sägas att det också är ett viktigt indirekt bidrag till arbetet i andra länder, eftersom vi kan visa med det här projektet och vårt tidigare arbete med Strömmen hur man kan bära sig åt för att från flodmynningen till källorna spåra ursprunget till föroreningarna i Östersjön. Därför är det ett väldigt viktigt bidrag till miljöarbetet i Polen, utöver de särskilda pengar som satsas på svenska insatser till Polen.

Anf. 13 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! I den sistnämnda frågan är miljöministern och jag helt överens. Vad Sverige verkligen kan göra är att sälja kunskaper när det gäller miljörening. Det är lika viktigt som de pengar som vi satsar, därför att det här är ganska unikt. Det har mig veterligen inte förekommit så stort projekt någonstans som att rena Dalälven. Men vi tappar bort – miljöministern tar inte heller upp frågan – skogsbruket och trafiken. Trafiken är väl den värsta miljöförorenaren som vi verkligen så att säga har mätt längden, bredden och höjden på – i Sverige och i världen. Där kan vi verkligen göra någonting. Det måste dock göras nationellt naturligtvis. Man bör ta reda på hur stora uppsläppen från trafikföroreningarna är i Dalälven. Man bör ta reda på exakt i vilken grad skogen är delförorenare i Dalälven. När det gäller skogen kan man verkligen göra lokala satsningar för att förhindra förorening. Det går genom ridåer osv. och framför allt genom att använda andra hyggesmetoder att minska utsläppen så att det inte blir djupa diken som bifloder till Dalälven, genom vilka alla föroreningar släpps ut.

Jag är tacksam för delar av svaret, men jag efterlyser fortfarande en belysning av några stora förorenare. Jag avvaktar koncessionsförhandlingarna när det gäller Dala Airport, kreosot, trafiken och skogen. När det gäller företag och reningsverken har man gjort utredningar. Jag har tagit del av de utredningar som finns. De är ju en förutsättning för arbetet. Men det får inte stanna vid kunskap och vetande om vad som förorenar, utan här måste vi bygga vidare tills vi har renat Dalälven. Vi stödde motionen härom när den väcktes i de flesta kommunerna i Dalarna. Där är vi särskilt intresserade av att det här verkligen fullföljs.

Miljöprojektet i Skåne har kommit i skuggan av bron. Det har väl gått i stå en del i Göteborg också. Det är inte fel på de människor som arbetar,

men det har inte hänt något där på ganska länge. Jag hoppas att denna stora satsning i Dalarna skall fullföljas.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1990/91:37 om en bro mellan Sundet och Hasselön

Anf. 14 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Gunnar Björk har frågat mig om regeringen avser att fullfölja det av socialdemokraterna utlovade brobygget vid Sundet–Hasselön i Gävle kommun.

Bakgrunden till frågan är det riksdagsbeslut som togs under riksmötet 1980/81, då riksdagen biföll en reservation som innebar att en bro borde byggas som ersättning för färjeförbindelsen vid Sundet–Hasselön. Riksdagen avslog emellertid ett yrkande om medel till byggande av bron.

Regeringen uppdrog i regleringsbrevet för budgetåret 1981/82 åt vägverket att utreda hur färjeleden skulle kunna ersättas med en bro och redovisade utredningsuppdraget i 1982 års budgetproposition. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen lämnades flera motioner angående medel för byggandet av den aktuella bron. Utskottet uttalade vid riksdagsbehandlingen att man fann det helt uteslutet att de begärda anslagsmedlen skulle fördelas på enskilda objekt och avvisade bestämt förslagen härom. Utskottet lämnade en utförlig redogörelse för den ordning som gäller för prioriteringen av investeringar och erinrade om att den gällande ordningen tillkommit efter ett omfattande utredningsarbete och en rad beslut från statsmakterna.

Beslutet av riksdagen år 1982 utgjorde ett nytt ställningstagande i den aktuella frågan som innebar att objektet på sedvanligt sätt skall prövas bland andra angelägna objekt i samband med upprättandet av investeringsplanerna. De prövningar som hittills har gjorts har inte medfört att objektet har kunnat inrymmas i dessa planer.

Helt nyligen har en ny lönsamhetskalkyl för förbindelsen färdigställts som utifrån de förändringar som skett på intilliggande vägnät belyser konsekvenserna av en indragning av färjeleden mellan Sundet och Hasselön.

Som en följd av ombyggnaderna av väg 67 förbi Gysinge och Hedesunda har trafiken på färjeleden reducerats. Kalkylen visar att färjetrafiken ur samhällsekonomisk synpunkt inte är lönsam och inte heller byggandet av en bro. Efter vad jag har fått veta kommer frågan, mot bakgrund av den nya kalkylen, att på nytt behandlas av länsstyrelsen under innevarande år.

Anf. 15 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Jag vill först tacka statsrådet för svaret. Det måste till hans heder sägas att frågan väcktes före hans tid som kommunikationsminister, men det är viktigt att riksdagens frågor följs upp.

Sedan jag kom till riksdagen för 20 år sedan har jag engagerat mig ganska hårt i denna fråga. Jag tycker inte att någon fråga för mig gett så många bevis

på myndigheternas okänslighet för verkligheten för de människor som bor illa till. De människor som är beroende av förbindelsen bor söder om Dalälven, ner mot Upplandsgränsen men tillhör Gävle kommun. Jag har sett vid hanteringen av frågan hur en enig länsvägsnämnd helt har negligerats av vägverket. Jag har sett hur krav från länsstyrelsens verksstyrelse på att man skall sätta frågan på tilläggslistan inte har lett till något resultat, trots att det har anslagits extra pengar till länet. Jag har sett hur fullständigt omöjligt det verkar vara att ta pengar från ett driftsanslag till ett investeringsanslag, trots att varje räknekunnig person kan se att man skulle spara ganska mycket pengar. Jag har sett hur man på det sättet har stoppat glesbygdsbors självklara rätt till service.

När jag började engagera mig i frågan kostade driften av färjan några hundra tusen kronor, en ny bro skulle ha kostat ca 1 miljon. I dag kostar driften det tredubbla, dvs. 1,5 miljoner, och en bro någonstans mellan 6 och 10 miljoner. Nu står man inför beslutet att bygga en färjevaktsstuga för 1 miljon. Det är ungefär vad en bro skulle ha kostat för ungefär 15 år sedan då vi började agera i denna fråga i riksdagen. Nu finns det dessutom risk för att frågan läggs på is, eftersom det krävs 1 miljon för färjevaktsstuga. Det är ett oroande tecken i det svar jag fick av statsrådet. Jag har försökt påpeka att det här inte får bli ett ytterligare hot.

På de 15 år som frågan har förhalats av vägverket har driften kostat, om man t.ex. räknar med 800 000 kr. i snitt på 15 år, 12 miljoner. Om man hade beslutat bygga en bro för 15 år sedan, hade man fått tio Hedesundabroar för vad driften har kostat under dessa år. Det är utan tvivel nationalekonomiskt slöseri enbart på grund av byråkratiskt krångel. En stel byråkrati leder till att man inte kan fördela anslagen mellan varandra.

Jag har väckt frågan under ett antal år i riksdagen. I samband med 1980/81 års riksmöte väcktes frågan av socialdemokraterna i Gävleborg i en motion av Ing-Marie Hansson m.fl. Den motionen bifölls av riksdagen. Det finns alltså ett riksdagsbeslut på att bygga en bro, men socialdemokraterna i trafikutskottet hade, för att manipulera bort det här beslutet, lagt alla anslagsklämmar i ett särskilt moment. Därigenom blev det inga pengar till bron. Annars skulle man ha varit tvungen att anslå medel till alla de lokalt avgivna brolöften, ett femtiotal projekt, som fanns.

Riksdagen har alltså fattat två beslut om en bro över Dalälven: för det första har man fattat beslut om att bygga en bro över Dalälven i Hedesunda, för det andra har man beslutat att inte anslå några medel till bron.

Dagen efter beslutet fanns åtminstone i Gävletidningarna förstasidesnyheten att glädjen var stor över att bron äntligen skulle byggas. Man tackade de riksdagsmän som hade möjliggjort denna insats. Det här var alltså en stor nyhet då.

Det är nu tio år sedan man fick nämnda bild av situationen, nämligen att riksdagen beslutat att en bro skall byggas. Det är klart att befolkningen längs älven frågar sig: När skall bron byggas?

Anf. 16 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Gunnar Björk för i och för sig en intressant diskussion om möjligheterna att använda driftanslag för en färja; detta omvandlat till inve-

steringsanslag för en bro. Men den diskussionen för vi intensivt i kommunikationsdepartementet i syfte att hitta rationella lösningar beträffande nödvändiga framtida investeringar. Jag tycker dock att Gunnar Björk gör det litet lätt för sig när han jämför penningvärdet från början av 80-talet med dagens penningvärde. Det är en helt oegentlig jämförelse.

Sedan skall vi komma ihåg att det under den tid som förflutit har gjorts andra investeringar i det här området som, om jag förstått det hela rätt, delvis har så att säga betjänat samma syfte och som har minskat betydelsen av färjan och också lönsamheten med en bro vid Sundet–Hasselön. Vägförbindelsen vid Gysinge har färdigställts och en vägförbindelse vid Söderfors har överförts till en allmän väg.

Med anledning av Gunnar Björks inlägg kan det finnas skäl att notera att då frågan diskuterades och beslut fattades första gången i riksdagen var det faktiskt, om jag minns rätt, en borgerlig regering som hanterade dessa saker. Vidare säger Gunnar Björk att socialdemokraterna i trafikutskottet har manipulerat bort frågan, men det är en väldigt orättvis betraktelse från Gunnar Björks sida. Gunnar Björk måste ändå ha respekt för den planerings- och beslutsordning som gäller. Vad trafikutskottet har gjort är att man för riksdagen har redovisat hur planeringen sker och hur beslut fattas i sådana här frågor. Vad som gäller är alltså att riksdagen inte anvisar pengar direkt till enskilda objekt. I stället sker här en prioritering i mycket hög grad med hänsyn till vad länsstyrelserna i berörda län anser vara en riktig resursanvändning.

Det är att notera att riksdagen aldrig har anvisat några särskilda pengar till det här objektet; varken 1980/81 eller vid det senare tillfälle som har åberopats. Det kan också vara värt att notera att man 1980/81, då det första beslutet fattades och en reservation bifölls om att bron skulle byggas, inte anvisade några pengar. Mot den bakgrunden kan Gunnar Björk rimligtvis inte skylla på socialdemokraterna. Vi hade alltså inte ett sådant inflytande i riksdagen att vi kunde diktera villkoren vid det tillfället, utan det var Gunnar Björks parti och de regeringsmedverkande partierna på den borgerliga sidan som hade den möjligheten.

Ärendet har således varit vilande i avvaktan på en utbyggnad, som jag redan nämnt. Jag noterar att det här objektet i den senaste länstrafikanläggningsplanen, som nyligen har fastställts av länet, inte finns med. På förslag från vägverket har en ny utredning gjorts, och den visar att den ekonomiskt bästa lösningen med hänsyn till utvecklingen i området faktiskt är att färjeförbindelsen läggs ner. Under hand har vi i regeringen begärt att det material i ärendet som hos kommunikationsdepartementet skall kompletteras med den sistnämnda utredningen samt med vägverkets och länsstyrelsens synpunkter i dagsläget i ärendet. Därefter bör ärendet avgöras av regeringen.

Anf. 17 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Inledningsvis vill jag säga att jag väckte den här frågan första gången 1971 eller 1972. Det var i alla fall på 1970-talet. Sedan tycker jag att det är hög tid att man i departementet har en debatt internt om att omvandla driftanslag till investeringsanslag. Egentligen är det fantastiskt att man inte har kunnat föra den typen av resonemang tidigare.

Det är riktigt, som statsrådet säger, att den nya Gysingebron har inneburit

en förbättring i form av några kilometer kortare väg jämfört med om man skulle åka över den gamla Gysingebron. Men det är ändå en omväg på en eller två mil – en omväg som inte någon tätortsbo skulle acceptera. Men dessa människor tvingas alltså att åka en omväg på grund av att färjan är tidtabellsbunden. På kvällstid t.ex. och när det gäller sjuktransporter, vissa livsmedelstransporter och skoltransporter har man inte alltid glädje av färjeförbindelsen. Det är så man dödar en förbindelse – dvs. genom att tidplanelägga förbindelsen och se till att den blir allt sämre.

Socialdemokraternas agerande i trafikutskottet är ett av de bästa exemplen på hur de har försökt att göra partipolitik av olika saker under de icke-socialistiska åren. Då hade man nämligen kläm på varje liten bro och vägstump. Sedan förde man en ganska hård politisk debatt i länen. Man sade: Om ni bara kan få ett par tre stycken i varje län att hoppa av får vi majoritet.

Jag vill erinra om att reservanterna i samband med 1980/81 års riksmöte just beträffande mom. 6 b i reservation 4, som gällde den aktuella broförbindelsen, vann med röstsiffrorna 150–153. Det visar hur liten åsiktsskillnaden var vid den aktuella tidpunkten 1981.

Georg Andersson tycks inte ha riktigt klart för sig var Utomälven ligger. Det vore därför bra om han kunde göra ett studiebesök där. Jag vill därför inbjuda Georg Andersson och Olle Östrand, som är en värdig ledamot av trafikutskottet, att göra ett studiebesök i Utomälven för att studera förhållandena på ort och plats. Avslutningsvis vill jag varna regeringen: Gör inga ytterligare försämringar beträffande den färjetrafik som finns kvar!

Anf. 18 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Det vore naturligtvis mycket intressant att göra ett studiebesök i det aktuella området. Jag vet att det är ett mycket fint område, för jag är inte helt obekant med det. Jag har nämligen varit där i andra sammanhang. Men om tillfälle ges, skall jag självfallet titta särskilt på det här.

Sedan bara en kommentar till Gunnar Björks uttalande om att socialdemokraterna i trafikutskottet har gjort partipolitik av det här. Ja, det är klart att socialdemokraterna i trafikutskottet är partipolitiker. Men jag vet inte om det finns skäl att rikta särskilda anmärkningar mot behandlingen av just den här frågan. Jag jämför då med en rad andra frågor som vi har behandlat i riksdagen.

Vad trafikutskottet faktiskt har gjort är att man utförligt har redovisat planeringsordningen. När det gäller att göra partipolitik av sådant som kan vara av litet mera lokalpolitiskt eller kanske bypolitiskt intresse tror jag inte att det finns några som riktigt överträffar centerpartisterna. Jag tycker att det i någon mån är att kasta sten i glashus när man försöker göra gällande, som Gunnar Björk här gör, att det är sådana här bevekelsegrunder som har varit vägledande för behandlingen av detta ärende.

Klart är att riksdagen aldrig har anvisat pengar till det här objeketet. Det stora problemet när det gäller infrastruktursatsningar – det gäller då broar, vägar och järnvägar – är, och har varit under de senaste åren, att hitta medel. När man har ramar som är begränsade måste man välja det som är mest angeläget. Såvitt jag förstår är det också vad länsstyrelsen har gjort när man har lagt ut länstrafikanläggningsplanerna. Det måste naturligtvis också vi i

regeringen göra när vi totalt fördelar de medel som finns tillgängliga i en budget.

Självfallet skulle det vara mycket roligt om det var möjligt att erbjuda alla län snabba lösningar på problem av det här slaget. Tyvärr är det inte möjligt. Vi får försöka tillämpa gällande ordning också i detta fall.

Anf. 19 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! Jag får tacka för hedersomnämnandet av centerpartiet. Det är en mening som jag helt delar.

Trafikutskottets uppläggning av ärendet innebar att man konstruerade klämmar om enskilda projekt och gav en bild till länen av att om man bara fick majoritet skulle byggnadstillstånd lämnas. Det var den bild man gav också Gävleborgs län. Fick man bara majoritet, vilket man fick, skulle det bli en bro. Men det blev ingen bro. Man hade skickligt styckat upp gödkalven utan att ha pengar med i förslagens klämmar.

Jag tycker ändå att det är värt att konstatera att riksdagen har beslutat att en bro skall byggas. Däremot har man tyvärr inte anslagit pengar till den. Men det kan man ju komma efter med.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1990/91:63 om kontrollbesiktning före försäljning av vissa begagnade bilar för att minska skadliga bilavgasutsläpp

Anf. 20 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Olle Östrand har frågat mig om regeringen kommer att medverka till en obligatorisk kontrollbesiktning före försäljning av begagnade personbilar som är äldre än tio år.

Svensk Bilprovning AB startade sin verksamhet år 1965 efter riksdagsbeslut. Bilprovningens verksamhet har medfört en markant höjning av trafiksäkerhetsstandarden och har gett fordonen en ökad livslängd. Antalet fordonsbesiktningar uppgick år 1989 till ca 5 miljoner, varav den största delen var kontrollbesiktningar och efterkontroller till sådana besiktningar. År 1970 fick Bilprovningen en ny uppgift, nämligen att kontrollera koloxidhalten i avgaserna från bensindrivna bilar. I år invigde Svensk Bilprovning sitt motortestcenter i Jordbro, vilket är det mest välutrustade och resursstarka bilavgaslaboratoriet i sitt slag i Europa. Svensk Bilprovnings verksamhet har hittills haft den huvudsakliga inriktningen på trafiksäkerhet, i framtiden kommer miljösäkerheten att få en allt större betydelse. Detta innebär dock inte att trafiksäkerheten kommer att få en mindre betydelse i framtiden.

Det är viktigt att komma ihåg att i kostnaderna för en bilprovning ligger inte enbart Svensk Bilprovnings kostnader, utan även privatpersoners kostnader för att köra till och från bilprovningsverkstaden, förlorad arbetsinkomst m.m.

Regeringen har nyligen beslutat att nya bilar inte behöver kontrollbesiktigas förrän efter 18 månader, SFS 1989:939. Bestämmelsen gäller från den 1

januari 1990 och innebär att en utglesning av den årliga kontrollbesiktningen av nya bilar inletts. Jag har för avikt att återkomma till regeringen med förslag till ytterligare utglesning av kontrolltillfällen i samband med att budgetpropositionen läggs fram för riksdagen.

Genom att antalet besiktningstillfällen minskas för nya personbilar, men inte för äldre, så blir effekten att de äldre bilarna kontrolleras relativt sett oftare. Äldre bilar kontrolleras en gång per år i samband med kontrollbesiktningen hos Svensk Bilprovning. Denna årliga besiktning torde vara tillräcklig för att uppfylla samhällets krav på kontroll av avgasutsläpp. Den miljöeffekt som eventuellt skulle uppnås genom ytterligare ett besiktningstillfälle är svårmätbar och uppvägs i varje fall inte av de totala kostnaderna.

En analys av Volvobilar som Svensk Bilprovning utfört visar att de yngsta fordonen har den längsta årliga mediankörsträckan. Efter ca 11 år är den årliga mediankörsträckan bara hälften så stor som under de första åren.

Det är min uppfattning att det inte är motiverat att inrätta en ny kontrollbesiktning med anledning av att bilen säljs. Det finns dessutom i dag möjlighet att på Ms provningsplatser eller hos Svensk Bilprovning kunna få en kontrollbesiktning av bilen i samband med försäljning. Svensk Bilprovning har sedan cirka ett år tillbaka bedrivit försöksverksamhet på sex kontrollstationer i landet dit man kunnat åka för att få bilen mer utförligt besiktigad vid försäljning. Enligt uppgifter från Svensk Bilprovning har intresset för detta varit svagt och det har utnyttjats dåligt. En utökad information om denna möjlighet till en mer utförlig kontrollbesiktning vid försäljning, skulle troligen stimulera köpare av fordon att utnyttja tjänsten i högre utsträckning.

Det finns dessutom en överenskommelse sedan den 1 oktober 1989 mellan konsumentverket och Motorbranschens riksförbund. Överenskommelsen gäller för bilar med ett värde som överstiger 15 000 kr. och innebär att en varudeklaration upprättas som beskriver bilens kondition mer i detalj. Överenskommelsen innebär också att alla begagnade bilar som saluhålls hos bilhandeln skall vara trafiksäkerhetsdeklarerade.

Jag anser således inte att det finns tillräckliga argument för att införa en kontrollbesiktning före försäljning av äldre begagnade personbilar.

Anf. 21 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för det mycket omfångsrika svaret. Trots det har inte kommunikationsministern övertygat mig om att jag inte har rätt i det här avseendet.

Jag har ställt tre frågor i detta ämne. De har ett gemensamt, nämligen att de gäller åtgärder för att snabbare få bort de äldre bilarna ur trafiken. Detta kan enligt min mening åstadkommas genom att man kraftigt höjer skrotningspremien, ökar prisskillnaden mellan blyad och oblyad bensin samt tar in de äldre bilarna till kontrollbesiktning vid varje ägarbyte. I motsats till kommunikationsministern anser jag att en obligatorisk kontrollbesiktning vid ägarbyte av begagnade personbilar skulle bli ett verksamt medel i detta avseende. Varför jag anser det skall jag utveckla något.

Motormännens riksförbund, men även Svensk Bilprovning tillsammans med naturvårdsverket, har provat utsläppen av skadliga ämnen i avgaserna från bilar utan katalysator och bilar med katalysator. Resultatet visar att ut-

släppen av koloxid, kväveoxid och kolväten från en katalysatorbil i stort sett är försumbara, medan däremot utsläppen från en bil utan katalysator är 20, 30 och 40 gånger större, beroende på bilens ålder. Ju äldre bil desto mer utsläpp.

Vi har i dag ungefär 3,6 miljoner personbilar i vårt land. Ungefär 40 % av denna personbilspark är tio år eller äldre. Hela 16 % är äldre än femton år. Mer än en halv miljon bilar i vårt land är i dag äldre än femton år. Ungefär 800 000 av de 3,6 miljonerna är utrustade med katalysator.

Utöver de kraftiga utsläppen av skadliga ämnen i avgaserna har de gamla fordonen en väsentligt högre bensinförbrukning än yngre fordon. Man kan utan överdrift påstå att de äldsta bilarna förbrukar ungefär 30 % mer av blyad bensin än vad dagens fabriksnya bilar förbrukar av blyfri bensin. Skillnaden ur miljösynpunkt är alltså mycket kraftig mellan en gammal personbil utan katalysator, som körs på blyad bensin, och en nyare personbil som har katalysator.

Denna fråga är också viktig ur trafiksäkerhetssynpunkt. Tittar man på anmärkningsfrekvensen vid kontrollbesiktningen för olika årsmodeller av personbilar, visar det sig att ju äldre bilarna är, desto högre anmärkningsfrekvens har de. Ungefär 18 % av bilarna av årsmodell 1988 har någon form av anmärkning vid kontrollbesiktningen. För bilar av årsmodell 1976 och äldre har närmare 80 % anmärkning av något slag.

Mot bakgrund av dessa fakta är det bara att konstatera, att vill man uppnå väsentliga förbättringar i miljöhänseende, men också ur trafiksäkerhetssynpunkt, måste man vidta åtgärder mot de äldsta bilarna som vi i dag har i trafik. Svensk Bilprovnings erfarenhet från kontrollbesiktningar av de gamla bilarna visar också att i synnerhet avgasreningen ofta är mycket dålig. En utökning av kontrollbesiktningsskyldigheten skulle på ett påtagligt sätt bidra till en större medvetenhet om vikten av regelbundet underhåll av de äldre bilarna. Detta kommer naturligtvis också att bidra till en höjd genomsnittsstandard på de äldre bilarna i trafik, men också till att bilar som det inte lönar sig att underhålla snabbare skrotas.

Nu hänvisar kommunikationsministern till en överenskommelse med Motorbranschens riksförbund, som gäller bilar vilkas värde överstiger 15 000 kr. Det är en överenskommelse som skulle innebära att en varudeklaration upprättas som beskriver bilens kondition mer i detalj.

Men det är inte i första hand de bilarna jag tänker på, utan jag tänker på 3 000-kronorsbilarna som byter ägare flera gånger mellan varje besiktningsintervall. Vi kan ju varje vecka läsa tidningarnas billighetsannonser, sida upp och sida ned, med önskemål om försäljning av den här typen av bilar. Skulle man kräva kontrollbesiktning vid varje ägarbyte av denna typ av bilar, så skulle vi snabbare få bort de här bilarna ur trafiken – det är jag övertygad om. Det skulle naturligtvis vara en mycket stor fördel, både ur miljösynpunkt och ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Jag vill efter den här redogörelsen uttrycka en förhoppning om att kommunikationsministern nu inte är så kategoriskt negativ när det gäller kontrollbesiktning av gamla bilar vid ägarbyte.

Anf. 22 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Olle Östrand börjar med att säga att han inte känner sig övertygad av mitt relativt långa svar. Jag får väl säga detsamma – jag känner mig inte övertygad av Olle Östrands relativt utförliga beskrivning av effekterna.

Den huvudfråga som jag vill ställa är: Varför då en obligatorisk besiktning av gamla bilar *vid försäljningstillfällena?* Om man vill komma åt de gamla bilar som är i trafik, vore det väl rimligt att angripa alla bilar som är i trafik och inte bara dem som råkar vara föremål för försäljning.

När Olle Östrand säger att de här gamla bilarna ibland byter ägare flera gånger per år, så uppstår frågan: Är det då rimligt att begära en obligatorisk kontrollbesiktning flera gånger per år på samma bil, som dessutom bevisligen går ganska litet i trafik? Enligt de undersökningar som gjorts av mediankörsträckorna, går en sådan bil mindre än hälften av vad en ny bil går i trafik. Jag tror att det ur kundernas – konsumenternas – synpunkt skulle te sig ganska egendomligt om en bil som har samma ägare under året inte behöver bli föremål för besiktning mer än en gång, medan en bil som av olika anledningar säljs ett par gånger skulle kanske bli föremål för besiktning tre gånger under samma år.

Dessutom finns det möjlighet till en frivillig besiktning. Det måste ju vara i köparens intresse att se till att han får en bra bil även när han köper begagnat. Därför är det naturligtvis viktigt att information ges om denna möjlighet för köpare att se till att bilen besiktigas, så att man vet vad det är man köper.

Jag tycker att det är viktigt att ändå stryka under en del saker som framgår av interpellationen och av Olle Östrands inlägg här. Det första är att katalysatorerna har en bra effekt på miljön, vilket inte alltid framgår av den allmänpolitiska debatt som förs om trafiken och miljön. Vi arrangerade i dagarna en överläggning i Paris mellan transportministrar i hela Västeuropa och ledande biltillverkare och oljeproducenter. Det var mycket intressant att notera den samstämmighet som nu råder om att man med katalysatorerna – med de åtgärder som är vidtagna – har nått mycket långt i fråga om att minska kväveutsläppen och utsläppen av partiklar osv.

Det som nu är den stora frågan är koldioxidutsläppen. Olle Östrand noterade att nya bilar har lägre bensinförbrukning än gamla bilar. Det är också i det avseendet ett framsteg. Men vi måste komma längre på den vägen. Jag tror inte att den åtgärd som Olle Östrand föreslår när det gäller de äldre bilarna är en särskilt framgångsrik väg. Det är en rad andra insatser, som jag nu inte skall gå in på, som krävs.

Jag vill gärna säga detta i det här sammanhanget för att återigen betona att det faktiskt sker framsteg när det gäller diskussionen om trafikens påverkan på miljön. Vi får med förenade krafter gå vidare i den riktningen.

Anf. 23 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt som kommunikationsministern säger, att ju snabbare vi kan få en övergång till katalysatorbilar, desto bättre miljö får vi.

När det gäller de här gamla bilarna, i stort sett de bilar som är äldre än 15 år, är det riktigt att det finns möjligheter att åka till en bilprovningsanlägg-

ning och få en kontrollbesiktning. Men tyvärr är det inte den här kategorin av människor, som handlar med de äldsta bilarna, som frivilligt åker till en bilprovningsanläggning för att få ett test på den bil de köper.

Det har ju också visat sig vid Svensk Bilprovnings kontrollbesiktning av de här bilarna att det framför allt är avgasreningen som ofta har mycket dålig funktionssäkerhet och som kräver underhåll med korta tidsintervaller.

När det gäller trafiksäkerheten visar också statistik från försäkringsbolagen att bilar av äldre modeller är inblandade i olyckor i mycket högre omfattning än vad som motsvaras av deras "trafikarbete". Orsakerna till detta är naturligtvis många. Men oavsett vilka orsakerna är visar statistiken också att personskadorna genomsnittligt är väsentligt allvarligare för dem som har åkt i dessa bilar vid olyckstillfällena. Dessa bilar ger alltså ett mycket sämre skydd för både förare och passagerare.

Det finns många aspekter på den här frågan. Men jag tror att en viktig aspekt är att man bör vidta åtgärder som innebär att man snabbare kan få bort de här äldre bilarna ur trafiken. Detta är naturligtvis viktigt också ur konsumentpolitisk synpunkt.

Det förekommer alltså en livlig buskhandel med sådana här bilar. Jag tror att om man krävde in dessa bilar till kontrollbesiktning vid varje ägarbyte, så skulle mycket av denna buskhandel försvinna.

Men det är inte bara den här åtgärden som man skall vidta. Jag är helt övertygad om att om man kraftigt höjde skrotningspremien, så skulle man också åstadkomma detta resultat. Om man dessutom ökade prisskillnaden mellan blyad och oblyad bensin, skulle det också verksamt bidra till att få bort de äldre bilarna ur trafiken. I det avseendet tror jag att kommunikationsministern och jag är helt överens.

Anf. 24 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Jag lyssnade med intresse när kommunikationsministern i sitt svar på Olle Östrands fråga anförde att han tillsammans med andra kommunikationsministrar i Europa hade tillfälle att lyssna till såväl oljeindustrins som bilindustrins synpunkter på bilarnas utsläpp. Det är inte utan att jag erinrar mig den gamla uppsatsgrodan: "Vansinnig och omgiven av onda rådgivare kan jag ej annat än beklaga Erik XIV." Här har kommunikationsministrarna suttit omgivna av den förmodligen starkaste lobbygrupp som förekommer i västvärlden – bilindustrin och oljeindustrin i förening.

Jag menar inte att man inte skall lyssna på dessa industriers representanter, men man måste ha klart för sig att det är en partsinlaga vi gör. Det är en mycket stark lobbygrupp med mycket stora möjligheter att hyra experter som uttalar för dessa industrier behagliga åsikter. Min fråga till kommunikationsministern blir: Hur skaffar sig kommunikationsministrarna "motkunskap" – t.ex. kunskap om hur katalysatorerna *inte* fungerar, hur de förstörs och förslits, att de *inte* fungerar i samband med kallstarter och mycket annat? Det är från samhällets synpunkt viktigt att de starka lobbygrupperna inte får ett dominerande inflytande på de beslut som fattas av statsmakterna.

Anf. 25 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först med anledning av Lars Norbergs inlägg betona att det var vi trafikministrar i Europa som för ett år sedan – efter att ha

antagit en gemensam trafik- och miljödeklaration – inbjöd bilindustrin och oljeindustrin till en hearing. Den förbereddes noga. Vi ställde, utifrån den särskilda resolution som vi hade antagit, ett stort antal frågor skriftligt till företrädarna för europeisk bilindustri och oljeindustri. Det var inträngande frågor. Vi fick skriftliga svar, och vi hade denna muntliga hearing under tre timmar i Paris i onsdags.

Vi lyssnade naturligtvis på svaren, men vi ställde också krav och motfrågor. Det var en mycket levande debatt. Det var ett mycket kraftfullt uttryck för att vi trafikministrar är otåliga och vill få fram en snabbare utveckling av renare biltrafik genom förbättring av motorerna och introduktion av andra bränslen och genom att oljeleverantörerna – det var en nyhet i det här sammanhanget – måste ta ett större ansvar för kvaliteten på bränslet som man levererar. Där har vi kanske från politisk sida varit försumliga när vi inte tidigare har tagit den diskussionen på ett mer konkret och inträngande sätt. Jag bedömer att evenemanget i Paris i onsdags var av mycket stor betydelse för att samordna strävandena i hela Europa för att få fram bättre förhållanden när det gäller trafik och miljö.

Vi har naturligtvis många möjligheter att skaffa oss kunskaper om katalysatorernas effekter. Men vi skall då också erkänna det positiva resultat som katalysatorerna har givit. Svensk Bilprovnings särskilda provningsanordningar i Jordbro är ett instrument som samhället har ställt till förfogande för att följa den utvecklingen. Jag tycker att man har anledning att glädjas när det åstadskoms någonting positivt – vi behöver ju bilarna i trafiken. Om vi inte kan använda bilarna, lastbilarna och bussarna hamnar vi i en mycket bekymmersam situation. – Detta med anledning av Lars Norbergs inlägg.

Låt mig sedan till Olle Östrand säga att hans interpellation ju innehåller förslag om flera åtgärder för att komma till rätta med de gamla bilarna. Jag skall inte diskutera de åtgärderna utan bara den fråga som är ställd till mig. På den har jag försökt att ge svar om hur jag bedömer det.

Olle Östrand säger nu att det även från trafiksäkerhetssynpunkt finns skäl att titta närmare och med tätare intervaller på bilar som är mer än tio år gamla. Det är naturligtvis en mycket alarmerande uppgift från Olle Östrand, som är ledamot av Svensk Bilprovnings styrelse. Är det så, som Olle Östrand påstår, får man diskutera om man skall införa detta generellt. Då är det ju inte särskilt meningsfullt att bara inrikta sig på de bilar som säljs, utan då måste man inrikta sig på alla bilar som är i trafik – det är det som är intressant från trafiksäkerhetssynpunkt. Också från miljösynpunkt kan man anlägga den aspekten: Menar vi att man skall skärpa kraven på bilar äldre än tio år får man, menar jag, ta upp en diskussion om att göra det i mer generella termer och inte bara kopplat till dem som händelsevis blir föremål för försäljning.

Anf. 26 LARS NORBERG (mp):

Herr talman! Det är ju i och för sig tillfredsställande att det har ställts kritiska frågor och att det har varit en öppen hearing, men jag tycker ändå inte att jag har fått svar på frågan: Var finner man den kritiska expertisen? Det är nämligen en stor svårighet att finna kritisk expertis, därför att en så stor

del av expertisen på dessa tekniska saker är uppknuten till i första hand bilindustrin.

När det gäller bränslena instämmer jag livligt med statsrådet i att det gäller att få fram bästa möjliga bränslen. Vi har från miljöpartiet nyligen yrkat på en ökad skattedifferentiering när det gäller dieselbränslen. Den differentiering som nu förekommer upphäver knappast den kostnadsskillnad som finns mellan de bättre och de sämre bränslena. Det vore önskvärt att riksdagen i sitt beslut beträffande skattesatserna såg till att det blev en differentiering, så att det fanns ett ekonomiskt incitament för kunderna att välja det bättre dieselbränslet i stället för det lika billiga och sämre.

Anf. 27 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det är riktigt att Svensk Bilprovning har begärt att man skall glesa ut besiktningarna av de nyare bilarna. Enligt vad jag förstod av svaret kommer kommunikationsministern i budgetpropositionen att villfara denna begäran. Det tycker jag är bra. Men då finns det, tycker jag, all anledning att skärpa kontrollen av den äldre bilparken. Om det skall ske på det sätt som jag har föreslagit eller på annat sätt kan man alltid diskutera, men jag tycker ändå att kommunikationsministern och jag börjar närma oss varandras ståndpunkter litet grand.

När jag hade haft debatten med Birgitta Dahl om skrotningspremien fick jag reda på att det förekommer en rätt omfattande export av avställda gamla bilar, framför allt till östländerna. Ryska och polska båtar kommer till Sverige med full last, och i stället för att gå tomma hem passar man på att av mindre nogräknade bilförsäljare köpa upp gamla avställda bilar för under tusenlappen och ta dem med sig hem på båtarna. På så sätt exporterar vi miljöförstöring till länder som inte tål någon mer miljöförstöring.

För ungefär ett år sedan stod jag och tittade på en femtiotusentonnare som lastade gamla lastbilar för export. Det var gamla, uttjänta lastbilar som inte dög för trafik i Sverige, men de dög naturligtvis för trafik i något annat land.

När trafikutskottet i höstas var ute och reste fick vi exempel på länder där man använde bl.a. sådana bussar – bussar som var 25 år gamla och äldre. De gick i daglig trafik i mycket stora huvudstäder och kördes samtidigt på dålig dieselolja och bidrog därmed till en fruktansvärd miljö i dessa städer. Därför tror jag att det är nödvändigt att vi som högindustrialiserat land tittar närmare på den äldre bilparken och vidtar de åtgärder som erfordras för att snabbare få bort de äldre bilarna ur trafik, och det gäller inte bara personbilar, utan det gäller även lastbilar och bussar. Därför vill jag nu till slut tacka kommunikationsministern för det senaste kompletterande svaret, som visar att vi som sagt börjar närma oss varandras ståndpunkter i det här avseendet – det tycker jag är viktigt.

Anf. 28 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först till Lars Norberg säga att Svensk Bilprovning inte är knutet till svensk eller internationell bilindustri, utan den arbetar oberoende i sin prövning av bl.a. katalysatorerna. Det finns också fler som ägnar sig åt att kritiskt granska effekterna av just katalysatorerna. Jag vill också markera att transportforskningsberedningen, väg- och trafikinstitutet samt

naturvårdsverket inte heller är knutna till svensk eller internationell bilindustri och går deras ärenden, utan de granskar kritiskt dessa frågor.

Olle Östrand berör en mycket intressant aspekt på den miljöförstörelse som orsakas av gamla bilar. Det är vad som kan komma att hända i Östeuropa. Också den frågan berördes ganska mycket vid den överläggning som vi förde i Paris i onsdags. Flera östländer deltar också i den s.k. transportministerkonferansen, och flera andra östländer är på väg in i den gemenskapen. Det accentuerar behovet av ett gemensamt uppträdande i hela Europa när det gäller att ställa krav och utforma regler. Jag tror att det är det enda sätt på vilket vi kan arbeta för att komma till rätta med problemen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1990/91:51 om Luleås ställning som metallurgiskt centrum, m.m.

Anf. 29 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Sten-Ove Sundström har frågat mig dels vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att stärka Luleås ställning och utveckling som metallurgiskt centrum under 1990-talet, dels vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att öka förädlingen och bearbetningen av stålprodukterna vid SSAB i Luleå.

Jag hade för några veckor sedan tillfälle att med Lars-Ove Hagberg diskutera ett liknande ärende – med den skillnaden att det då gällde investeringar i SSAB i Borlänge.

Jag vill nu upprepa vad jag då sade, nämligen att det är viktigt att få till stånd investeringar i Sverige, inte minst i basindustrin.

Under 1980-talet har också stora investeringar gjorts i SSAB. Detta har lett till att man i dag har en effektiv produktionsapparat, inte minst i Luleå. I början av 1980-talet skedde detta med hjälp av statligt stöd. Sådant stöd är av olika skäl inte aktuellt i dag.

Investeringar i SSAB – liksom i andra företag – måste baseras på en bedömning av företagets långsiktiga konkurrenskraft. Det är därför som regeringen har föreslagit olika åtgärder för att stärka konkurrenskraften för svensk industri.

Som Sten-Ove Sundström framhåller i interpellationen är det styrelse, företagsledning och de anställdas organisationer som har att ta ställning till vilka investeringsobjekt som skall genomföras för att företaget skall kunna behålla sin lönsamhet även på sikt. Några direkta åtgärder i syfte att åstadkomma vissa investeringar inom SSAB är regeringen mot denna bakgrund inte beredd att vidta.

Anf. 30 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret på min interpellation, även om jag tycker att det är ett ovanligt tunt svar.

I svaret upprepar statsrådet vad han har sagt i ett annat svar om SSAB för

några veckor sedan, och det kan ju vara bra för dem som inte har läst det. Men det var inte det jag var ute efter när jag ställde min interpellation.

När det nu finns ett intresse av att få i gång investeringar i industrin i Sverige, bör väl staten kunna föregå med gott exempel genom att ta egna initiativ i de företag där man har ett ägande eller i varje fall ett majoritetsägande. Det är inte viktigt bara för den långsiktiga utvecklingen utan minst lika viktigt för de anställda inom svensk stålindustri att känna till den policy som gäller. I synnerhet är det viktigt nu när varslen ökar. Bara i Luleå har 700 anställda varslats, och av dem är huvuddelen anställda i statligt ägda företag. 500 har varslats sedan jag skrev i min interpellation för ett par veckor sedan.

Det uppstår en något märklig situation när ägarintressenterna allmänt talar om vikten av framtida investeringar samtidigt som de själva inte tar chansen att driva på utvecklingen när man kan göra det.

Jag har i likhet med statsrådet trott att SSAB i Luleå har en effektiv produktionsapparat. Nu är det dock inte så, och därför är man enligt företagsledningen beredd att ta bort 250 anställda för att öka produktiviteten vid SSAB Tunnplåt. Visserligen är det företagsledningens uppgift att sköta den rullande verksamheten, men detta faktum får aldrig bli ett argument för ägaren att avsäga sig huvudansvaret för produktion och framtidsinriktning.

Jag måste därför få följa upp svaret med ytterligare ett par frågor: Finns det egentligen några framtidsplaner på detta område för SSAB Tunnplåt? Är statsrådet beredd att vidta några åtgärder för att få fram insatser som syftar till att öka produktionen eller bearbetningen av produkterna vid SSAB i Luleå?

Anf. 31 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag tycker det är en utmärkt och viktig interpellation som Sten-Ove Sundström har ställt. Även jag tror att vi kan säga att stålindustrin i Sverige har goda förutsättningar att vara effektiv och stark om den sköts på ett bra sätt. Många med mig känner oro för den saken.

År 1977 hade vi i Luleå ungefär 5 400 anställda i de olika stålföretagen. I dag är antalet 3 500. Närmare 2 000 arbetstillfällen har alltså försvunnit, och nu skall ytterligare mer än 500 människor bort från denna verksamhet.

Jag anser att det är av nationellt intresse att ha kvar en modern, uthållig och konkurrenskraftig tillverkning av råjärn och stål. Denna är nämligen en grundförutsättning för vidareförädling inom en lång rad industrier i landet, från transportmedelsindustri till byggnadsindustri och industri som sysslar med energiteknik. Om utvecklingen leder till att vi tvingas importera råstål, då försvagas kraftigt förutsättningarna att driva en stålberoende industri i landet. Ståltillverkningen ger också en stabilare avsättning för de järnmalmsgruvor som finns kvar, och närheten till dessa gruvor måste vi utnyttja.

SSAB i Luleå har blivit en underavdelning till det s.k. tunnplåtsbolaget och måste intimt samarbeta med sina kunder för att kunna anpassa produktionen till deras behov. Man kan grovt säga att verksamheten hos SSAB i Borlänge styr verksamheten i Luleå. Tunnplåtsbolaget är i sin tur starkt beroende av bilindustrin.

Självklart måste SSAB i Luleå också intimt samarbeta med avnämare av de produkter som tas fram. Det förekommer naturligtvis konkurrens mellan

olika stålproducenter, men det måste också finnas ett intimt samarbete mellan avnämare av stålprodukter och producenter av stålprodukter.

Svagheten i den kraftigt omstrukturerade stålindustrin i Sverige förefaller vara passiviteten och ointresset från ägarhåll på såväl den privata som den statliga sidan. Man blir litet skrämd när man som riksdagsledamot besöker de statliga företagen och hör representanter för dem säga att det kanske vore bättre om företaget i fråga vore privatägt. Då skulle man måhända komma ifrån det ointresse som visas företaget. På det området måste vi få till stånd en ändring.

Den svenska stålindustrin behöver rejäla utvecklingsinsatser på energi- och miljöområdena. Omvärldens stålindustri är på stark frammarsch, inte minst inom EG. Om EGs stålindustri i sin produktion lyckas påverka miljön på ett betydligt mildare sätt än hittills, då kan krav från EG komma att ställas på miljöavgifter inom svensk stålindustri. Det kommer att göra verksamheten svår i vårt land. Bara dessa framtidsutsikter borde leda till ett kraftigt utvecklingsarbete särskilt vad det gäller tekniken att framställa råjärn. Jag har tidigare här i riksdagen påpekat att möjligheterna att använda förgasad olja för råjärnsproduktion borde noggrant undersökas. Jag menar att det är alldeles nödvändigt att samhällsinstitutioner såsom fjärde AP-fonden, löntagarfonden, Investeringsbanken, de stora försäkringsbolagen liksom naturligtvis även staten tar sitt ansvar för investeringar i svensk stålindustri och blir aktiva ägare som medverkar i en långsiktigt hållbar utveckling som gynnar alla som är beroende av stålindustrin. Bara i Luleå, menar vissa bedömare, skulle det behövas investeringar på bortåt två miljarder för att verksamheten skall öka i styrka och för att man skall kunna utveckla konkurrenskraften och utnyttja de fördelar man redan har. Det behövs investeringar för att man skall kunna utveckla stålorten mot det metallurgiska centrum som så många länge talat om. Jag tycker att det är hög tid för industriministern att gå till aktion för svensk stålindustri. Det är i lågkonjunkturen som planeringen för högkonjunkturen måste ske.

Anf. 32 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Sten-Ove Sundström tyckte att det var ett tunt svar som jag hade att ge i denna fråga. Det kanske hänger samman med att vi ser litet olika på den roll som staten som ägare har i det här sammanhanget.

Självfallet är jag intresserad av att vi skall öka investeringarna, inte bara i stålindustrin utan även i andra industrier, så att vi får en större industrisektor och därmed bättre förutsättningar att uppnå den standard som vi eftersträvar.

Frågan är hur ägandet skall utövas. Skall vi här i riksdagen tala om vilka investeringsbeslut som de olika företagen skall fatta? Eller skall vi ha en ordning med kompetenta styrelser, som tillsammans med de anställda bedömer vad som är riktiga långsiktiga satsningar som kan ge en tryggad sysselsättning i Sverige? Hur vi skall styra de statliga företagen är en principiell fråga. Nu har vi tagit ett ytterligare steg genom att vi samlat de statliga företagen, även SSAB, i ett förvaltningsbolag, som har det direkta ägaransvaret. I den mån de statliga företagen behöver kapital för satsningar, skall detta förvaltnings-

bolag kunna ta fram erforderliga medel på ett bättre sätt än som varit möjligt enligt den gamla ordningen.

Jag tycker alltså att det är viktigt att vi klarar ut rent principiellt hur vi skall agera i de här sammanhangen. För mig är det självklart att vi skall se till att vi får kompetenta styrelser som kan bedöma hur man skall kunna utveckla de industrier som staten har ett ägaransvar i. Om styrelserna inte sköter sina uppgifter i enlighet med de önskemål vi som ägare har, dvs. att det i de statliga företagen bedrivs en expansiv verksamhet som ger lönsamhet, måste vi fråga oss om vi har de rätta styrelserna och vidta åtgärder därefter. Men om regeringen började bestämma vilka investeringar de olika företagen skall göra skulle vi få en ordning som jag tycker mig ha sett ger dåliga resultat. Jag tror att det är mycket bättre för de anställda, för sysselsättningen och investeringarna att vi skaffar oss kompetenta styrelser som utifrån marknadens krav bedömer vad de olika företagen skall satsa på för att de skall lyckas. Det är den principen jag följer, och därför blir svaret tunt i det här avseendet. Jag har inga stora stålsatsningar att komma med till riksdagen. Jag utgår ifrån att om företagen bedömer att sådana satsningar är viktiga för framtiden, så kommer företagen så småningom till förvaltningsbolaget i den mån de behöver kapital för att förverkliga dessa satsningar.

Anf. 33 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Industriministern säger att han tror att vi ser litet olika på den roll som staten har att spela som ägare av de statliga företagen. Han säger att det inte är riksdagen som i detalj skall bestämma hur företagen skall skötas. Det är ju riktigt; vi skall inte här presentera listor över exakt de investeringar som skall göras och i vilken ordning de skall ske. Precis som statsrådet säger har vi tillsatt styrelser och företagsledningar som skall sköta verksamheten.

Nu är vi emellertid inne i en period då det råder stor osäkerhet om utvecklingen. Allmänna uttalanden från ordförande och företagsledningar handlar om möjligheterna att etablera sig i EG. Hur stämmer det egentligen överens med det ursprungliga syftet med att staten etablerade företag i de utsatta landsdelar som det här är fråga om? Nu har vi, som jag nämnde tidigare, en enorm utveckling av antalet varsel i en region som har dubbelt så stor arbetslöshet som landet i övrigt. Detta är ju en del av bakgrunden till att statliga företag har etablerats. Eftersom det råder stor osäkerhet om utvecklingen, dvs. om Luleå skall utvecklas till ett metallurgiskt centrum och om hur snabbt det bör ske, finns det, i synnerhet mot bakgrund av de märkliga uttalanden som ibland görs av företagsledningen, anledning för statsrådet att säga sin mening om huruvida Luleå skall utvecklas till ett metallurgiskt centrum och i så fall ungefär på vilka grunder det skall ske. Det vore absolut fel av statsrådet att inte agera alls.

Jag tycker att industriministern skall samla ihop sina medarbetare på departementet och diskutera om det nu finns möjligheter att dra upp riktlinjer för en policy för företagets utveckling. När det råder osäkerhet på grund av de många varslen och de uttalanden som gjorts av företagsledningen, är det ägarens ansvar att ta initiativ. Det ansvaret kan en ägare av ett företag inte frånsvära sig.

Anf. 34 BENGT HURTIG (v):

Fru talman! Det är nog sant att det finns en viss skillnad i vår syn på industripolitiken, och det är väl därför som vi debatterar den här frågan i dag.

Lika väl som det är ett övergripande samhällsintresse att vi har ett samhälle med fungerande kommunikationer, t.ex. post och tele, är det för övriga industrier i Sverige viktigt att vi har en industri som tar fram råjärn och råstål, som så många företag är beroende av – detta oavsett om den produktionen inte ligger särskilt högt på lönsamhetsskalan, t.ex. lika högt som investeringar i fastigheter i Bryssel. Det är ett övergripande samhällsintresse att vi har en uppfattning om vilken stålpolitik vi skall föra i det här landet. Synen på dessa övergripande frågor kan vi mycket väl diskutera här i kammaren. Däremot skall vi inte i detalj bestämma vilka investeringar som skall göras.

Marknaden kommer inte att klara alla försörjningsproblem på detta område. Statsmakterna har därför ansvaret för att ta ett initiativ och försöka styra utvecklingen i rätt riktning. Tyvärr är det kanske på den punkten som våra åsikter går isär. Jag tror att den framtida utvecklingen kommer att visa att vi måste ta initiativ av den typ som jag nämnde i mitt förra inlägg.

Om man talar med ledare för statliga företag, säger de ofta att Wallenberg och de andra stora "industrialisterna" alltid var ute på företagen och ställde frågor om vad de kunde göra och vilka kontakter de borde ta; de "lade sig i" för att stötta företagen. Kontakter med industridepartementet är vad man i dag saknar på de statliga företagen.

När detta förvaltningsbolag skapades hade jag förhoppningen att det inte bara skulle vara kamrerare och förvaltare som besökte de statliga företagen utan även människor med litet mer övergripande perspektiv på vilken roll de statliga företagen skall spela i samhället.

Det är nya friska tag som behövs, industriministern!

Anf. 35 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Sten-Ove Sundström säger att man känner stor osäkerhet om framtiden och att det råder oro. Det är ju naturligtvis så att lågkonjunkturen leder till varsel och inskränkningar i verksamheten, inte bara i Luleå utan litet varstans. Detta är naturligtvis också en följd av att vi inte klarat våra kostnadsproblem på det sätt som hade varit önskvärt med hänsyn till konkurrensen med andra länder. För att vi skall komma till rätta med de problemen måste vi naturligtvis vidta åtgärder av mer generell karaktär. Vi kan ju inte göra särskilt mycket åt lågkonjunkturen, utan vi kan bara hoppas att det blir en lösning av krisen i Mellanöstern, något som skulle påverka oljepriserna och ge möjligheter till en mer expansiv politik i de olika länderna.

När det gäller våra egna problem med kostnaderna är det som sker i avtalsförhandlingarna oerhört viktigt. Att Rehnbergsgruppen lyckas i sitt arbete är viktigt för att vår industri, inte minst våra storföretag, skall lyckas i konkurrensen med EG. Konkurrensen är hård, också inom stålindustrin. Skapandet av EGs inre marknad kommer att leda till ganska betydande förändringar av strukturen i stålindustrin. SSABs styrelse måste naturligtvis i den här situationen göra strategiska bedömningar av vad man i denna nya situation skall investera i. Dessa bedömningar är styrelsen mer kapabel att göra än vad vi är i industridepartementet. Utifrån en sådan strategisk be-

dömning måste man sedan lägga upp en policy. Även för det arbetet är styrelsen mer kompetent än vi i departementet.

När bedömningarna gjorts och det skall ske satsningar för framtiden – jag utgår från att det är satsningar bedömningarna kommer att leda fram till – kan det givetvis uppstå behov av kapital. Då kommer ägaren in i bilden. Men ägaren kommer naturligtvis också in i bilden om man tycker att styrelsen och företagsledningen inte sköter företaget så offensivt som ägaren vill att det skall ske.

Det är alltså styrelsen och de anställda som skall komma med förslag till de åtgärder som behövs för att vi skall kunna möta de problem som vi har både kortsiktigt och långsiktigt och för att man skall kunna göra en satsning på SSAB, inte bara i Luleå utan naturligtvis också på de andra orter där SSAB är verksam.

Bengt Hurtig säger att marknaden inte kommer att klara alla problem i fortsättningen heller. Det kan vi vara fullständigt överens om.

En annan faktor är att de statliga företagen haft en regionalpolitisk uppgift. Man har därför accepterat att resultaten inte alltid varit tillräckligt bra ur strikt lönsamhetssynpunkt. Men nu har vi på den punkten lagt om politiken. Vi ställer nu krav på företagen att de skall uppnå den lönsamhet som är nödvändig för att de skall överleva. Företagen skall naturligtvis satsa på de orter på vilka de är verksamma och se till att man där klarar den långsiktiga sysselsättningen. Detta har de statliga företagen ett ansvar för. Men samtidigt måste de förränta sitt kapital på ett sådant sätt att de kan överleva. I SSABs fall är det dessutom så, att om SSAB som börsbolag inte förräntar sig, riskerar företaget att inte få det kapital som behövs för utvecklingen. Därför kommer man inte förbi att marknaden är oerhört viktig också för SSAB. Men det gäller för all industri, inte bara för SSAB, att det inte går att bara förlita sig på marknaden, utan det behövs olika åtgärder inte minst på miljöområdet för att verksamheterna skall bli acceptabla för människorna. Detta tror jag att samhället måste dra upp villkoren för. Detta gäller som sagt inte bara de statliga företagen utan mer generellt.

Anf. 36 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Fru talman! Jag är överens med industriministern om att det råder oro på området. Låt oss därför gå ut och stilla den oron genom att tala i klartext. Jag hoppas att statsrådet skall driva på utvecklingen och se till att de anställda och alla de människor som lever i regionerna där Svenskt Stål verkar får en uppfattning om företagets framtid.

Som jag har sagt tidigare, har vi inte någon strävan att statsrådet skall redovisa detaljer i utvecklingen. Men nu råder en stor osäkerhet, och då är det angeläget att klara ut om staten som ägare fortfarande anser att Luleå skall vara ett metallurgiskt centrum och på vilket sätt man principiellt skall nå det målet. Den målsättningen har ju slagits fast vid åtskilliga tillfällen, så det är viktigt att klara ut det här.

De statliga företagen har naturligtvis inte riktigt samma uppgift nu som de hade en gång i tiden, när arbetsmarknaden såg litet annorlunda ut, men fortfarande har de ett mycket stort ansvar i de regioner där de verkar, i synnerhet SSAB, med tanke på arbetsmarknaden. Därför är det viktigt att äga-

ren noggrant följer utvecklingen, anger de principiella målen och agerar när det finns en tröghet i och en oro över företagsutvecklingen.

Jag utgår ifrån att industriministern nu kommer att titta över och följa utvecklingen, och jag lovar själv att återkomma om ingenting händer när det gäller SSABs utveckling.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 1990/91:72 om den långsiktiga energiplaneringen

Anf. 37 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Lars Norberg har ställt följande frågor till mig:

1. Statsrådet Birgitta Dahl gjorde sommaren 1989 två uttalanden om att industriländer som Sverige måste halvera sin energianvändning för att en global klimatkonvention skall bli effektiv. Lars Norberg frågar om jag kan bekräfta att dessa uttalanden representerar regeringens långsiktiga målsättning.

2. Avser regeringen att lägga fram konkreta planer för reduktion av total energianvändning och minskade koldioxidutsläpp?

3. Om svaret på dessa två frågor är ja: När kommer dessa planer och hur kommer den övergripande målsättningen att se ut i kvantitativa termer?

En säker och kostnadseffektiv energiförsörjning är av avgörande betydelse för den sociala och ekonomiska utvecklngen i såväl industriländer som övriga länder. Samtidigt medför energisystemen i världen en stark påverkan på miljön och innebär risker för förändringar av klimatet. Det är därför viktigt att i energipolitiken ha ett långsiktigt perspektiv på miljöpolitiken för att kunna reducera denna påverkan. Den s.k. Brundtlandkommissionens riktlinjer innebär att en strategi på energiområdet bör innehålla en intensifierad energihushållning, en successiv övergång från fossila bränslen till förnybara energikällor, insatser inom transportsektorn samt ett fördjupat internationellt samarbete. Kommissionen rekommenderade, som Lars Norberg påpekar, de industrialiserade länderna att halvera sin energiförbrukning inom en tidsperiod på 40–50 år.

Det krävs både nationella insatser och ett intensifierat internationellt samarbete för att lösningar skall kunna nås på de miljöproblem som hänger samman med energiomvandling. För att lösa de klimatproblem som kan komma att uppstå till följd av ökade utsläpp av koldioxid och andra klimatpåverkande gaser krävs internationella överenskommelser. Sverige arbetar för att en konvention skall kunna undertecknas vid 1992 års FN-konferens om miljö och utveckling.

På nationell nivå har en lång rad insatser gjorts under de senaste åren för en omställning till ett alltmer miljöanpassat och effektivt energisystem. Programmen för energihushållning och oljeersättning, som inleddes i mitten av 1970-talet, har omfattat bl.a. lagstiftning, forsknings-, utvecklings- och investeringsstöd samt differentierade energiskatter. Användningen av inhemska bränslen har stimulerats. Oljeersättningen har varit framgångsrik. Oljans

andel av energiförsörjningen har sjunkit från ca 70 % i slutet av 1970-talet till 44 % år 1989. Därmed har också utsläppen av koldioxid, svavel och kväveoxider kunnat reduceras. Koldioxidutsläppen har minskat med ca 35 % sedan år 1970. Sverige är nu ett av de industriländer som har lägst koldioxidutsläpp per innevånare.

Den totala energianvändningen i Sverige låg i slutet av 1980-talet på samma nivå som i början av 1970-talet, trots en betydande ekonomisk tillväxt och ökad industriproduktion. I dag pågår arbetet med det elhushållningsprogram som regeringen föreslog och riksdagen godkände år 1988. Regeringens och riksdagens mål är att energiförsörjningen på sikt skall kunna klaras genom ett effektivt utnyttjande av varaktiga och miljövänliga, helst förnybara, energikällor.

Riksdagen har beslutat att en koldioxidskatt skall införas vid kommande årsskifte. Denna skatt är ett viktigt inslag i den nationella strategin för att begränsa utsläppen av koldioxid.

Det pågår för närvarande överläggningar mellan regeringen, folkpartiet och centern inför det kommande energipolitiska beslutet. I överläggningarna behandlas klimatfrågan liksom frågor om miljövänlig tillförsel och effektivare användning av energi. Syftet med överläggningarna är att skapa en bred parlamentarisk bas för en långsiktigt hållbar energipolitik. Det är ännu för tidigt att förutse resultatet av dessa överläggningar.

Anf. 38 LARS NORBERG (mp):

Fru talman! Med viss tvekan tackar jag statsrådet för svaret. Jag kan inledningsvis konstatera att svaret är substanslöst och utan konkreta besked på någon av de frågor jag ställt. Det innehåller inte något som jag inte visste förut. Allt som statsrådet säger är dessutom ej helt korrekt.

Eftersom svaren inte är konkreta, får jag försöka mig på tolkningar.

För det första har statsrådet inte korrekt citerat min fråga nr 1, utan frågan är förvrängd. Jag har icke påstått att statsrådet Birgitta Dahl i sina av mig citerade uttalanden har sagt någonting om klimatkonventionen. Det står ingenstans, utan det är någonting som industriministern har skjutit in i min fråga.

Min tolkning av svaret på första frågan är då att regeringen icke står bakom Birgitta Dahls offentliga uttalanden om att energiförbrukningen skall halveras, utan att de har kommit till bara för att slå blå dunster i ögonen på publiken.

För det andra – när det gäller den andra frågan – är min tolkning att regeringen inte avser att lägga fram någon plan för en planmässig reduktion av energiförbrukningen, sådan som den danska regeringen har gjort och precis som den svenska regeringen inte har gjort under perioden 1982–1990.

Här finns dock möjlighet till en alternativ tolkning. Regeringen har inlett förhandlingar om energipolitiken med folkpartiet och centern. Det är möjligt att dessa partier skall åstadkomma det som regeringen inte har klarat på åtta år.

Så till svaret på den tredje frågan. Tolkning är att regeringen under sina åtta år vid makten varken har kunnat komma fram till några kvantitativa mål när det gäller energihushållningen eller vet när en plan för denna skall kunna

läggas fram. Inte heller vet man vilka styrmedel som skall användas för att uppnå Brundtlandkommissionens mål.

För information skall jag överlämna till statsrådet en sammanfattning av den danska regeringens plan för en planmässig reduktion av energiomsättningen. Vi miljöpartister anser visserligen att denna plan inte är tillräckligt radikal, men den är ett stort steg i rätt riktning.

Den svenska regeringen har inte alls tagit några steg, tvärtom har utvecklingen gått i fel riktning. Jag har här ett blad från AB Svensk Energiförsörjning, "Energifakta" – bolaget är inte något miljöpartiet närstående organ, utan det står kraftindustrin nära. Där anförs statistik som grundas på siffror från SCB och energiverket, och jag konstaterar att energitillförseln 1982 var 407 TWh och att den 1988 var 446 TWh. Den har alltså ökat med ungefär 10 %.

Dessutom är den här statistiken icke korrekt, för den inkluderar inte kärnkraftverkens kylvattensförluster. Om man inkluderar de förlusterna, blir siffrorna i stället 486 TWh tillförd energi 1982, 586 TWh tillförd energi 1988. Tyvärr har jag inte siffrorna för de senaste två åren, men de torde vara ganska lika 1988 års siffror.

Det visar att regeringen har misslyckats med sina energihushållningsprogram. Vad man har lyckats med – eller rättare sagt vad kraftindustrin har lyckats med – är att i viss mån ersätta den miljöfarliga oljan med den än mera miljöfarliga kärnkraften. Samtidigt har man uppmuntrat energislöseriet på elsidan, nu senast genom att minska industrins elskatt med 2 öre per kWh.

Någon kredit kan jag dock ge regeringen. Man har efter långvarigt motstånd gett med sig och accepterat att fr.o.m. nästa år införa koldioxidskatt på fossila bränslen. Det gläder oss mycket, och det är ett första steg som vi borde få se fler av i en riktning som dock bör fastläggas i en långsiktig plan där både mål och medel anvisas för att följa Birgitta Dahls och Brundtlandkommissionens rekommendationer.

Anf. 39 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Lars Norberg är missnöjd, därför att jag inte har gett tillräckligt konkreta besked om den framtida energianvändningen och inriktningen för att hushålla. Som jag säger i mitt svar, håller vi på att förhandla fram en energipolitik som skall föreläggas riksdagen i februari månad, enligt de planer som föreligger. Vi har alltså inte kommit så långt att vi kan redovisa innehållet i en sådan eventuell överenskommelse, och de konkreta besked som Lars Norberg efterlyser får han därför vänta på ytterligare.

Jag har inte mer att tillföra i det avseendet när det gäller framtiden än det som jag har sagt i mitt svar. När vi har presenterat vår proposition, kommer också de konkreta svaren på Lars Norbergs frågor att finnas med.

Inriktningen är självklart att vi skall åstadkomma dels en hushållning, dels en övergång till förnybara energislag, helst inhemska. Vi kommer också att ha en klimatstrategi som skall fylla de krav som det förhoppningsvis kommer att träffas en internationell överenskommelse om i samband med 1992 års miljökonferens.

Jag föreslår att vi tar debatten när sakmaterialet föreligger. Då får vi en

mer konkret debatt, och då kan vi diskutera vilka åtgärder som skall vidtas, på ett annat sätt än vad vi kan göra i dag.

Anf. 40 LARS NORBERG (mp):

Fru talman! Jag konstaterar att statsrådets svar fortfarande innebär att regeringen och det socialdemokratiska partiet icke står bakom Birgitta Dahls av mig citerade offentliga uttalanden beträffande halveringen av energiförbrukningen.

Dessutom är det ju frågan om en långsiktig plan, som enligt statsrådets uppfattning och enligt Brundtlandkommissionens uppfattning skulle sträcka sig över 40 à 50 år. Det kan man alltså inte uttala sig om därför att man just nu, sedan någon månad, förhandlar med centern och folkpartiet.

Slutligen vill jag säga att jag skulle ha uppskattat om statsrådet hade medgivit att han har felciterat mig när det gäller den första frågan i interpellationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1990/91:57 och fråga 1990/91:134 om utvecklingsfonderna

Anf. 41 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Per-Ola Eriksson har frågat mig dels om jag är beredd att medverka till att indragningen av kapital från utvecklingsfonderna omprövas, dels vad jag avser att vidta för åtgärder för att uvecklingsfonden inte skall utsättas för centraldirigering och detaljstyrning.

Marianne Andersson i Vårgårda har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ till omprövning av beslutet om indragning av medel från utvecklingsfonderna.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Låt mig först säga att jag delar Per-Ola Erikssons bedömning att småföretagen har en stor betydelse för näringslivets utveckling och att utvecklingsfonderna utgör ett viktigt inslag i samhällets småföretagspolitik.

Riksdagen beslutade i juni 1990 bl.a. om ändrade riktlinjer för utvecklingsfondernas finansieringsverksamhet och inrättandet av nya regionala riskkapitalbolag.

Utvecklingsfonderna förutsätts betala in sammanlagt 1 miljard kronor till staten och placera 600 milj.kr. i de nya bolagen. Dessa bolag skall dessutom tillföras inemot 1 miljard kronor genom den statliga Stiftelsen Småföretagsfonden och 200 milj.kr. genom Stiftelsen Norrlandsfonden. Vidare eftersträvas privata delägare till bolagen.

Under innevarande höst har företrädare för industridepartementet inlett överläggningar med de berörda fonderna om dessa åtgärder.

Bakgrunden till riksdagens beslut är att det behövs en omfördelning av de statliga finansieringsinsatserna till småföretagen. Insatserna bör i ökad utsträckning inriktas på att tillhandahålla eget kapital och i mindre utsträckning på att bevilja lån.

Det finns i dag en betydande brist på riskkapital för små och medelstora företag. Den beslutade omfördelningen av samhällets resurser syftar just till att avhjälpa den här bristen. Jag är därför inte beredd att ta initiativ till en omprövning av beslutet att utvecklingsfonderna skall placera medel i de nya riskkapitalbolagen.

Som jag har nämnt innebär riksdagens beslut att utvecklingsfonderna skall betala in sammanlagt 1 miljard kronor till staten. Dessa medel kan användas för annan statlig verksamhet. Men hänsyn till bl.a. behovet av att förbättra det statliga budgetsaldot är jag inte heller beredd att förorda en omprövning av detta beslut.

Jag vill framhålla att jag har tagit betydande regionalpolitiska hänsyn i mitt förslag till hur inbetalningen skall fördelas mellan de olika länen. Det gör att uvecklingsfonder i län med s.k. stödområden kommer att ha kvar en större andel av sin lånefond för egen finansieringsverksamhet än utvecklingsfonderna i övriga delar av landet.

Jag vill även framhålla att regeringens inriktning är att inbetalningen skall sträckas ut till en tid av fem år, vilket medger att utvecklingsfonderna som regel kan fortsätta att bedriva en betydande egen finansieringsverksamhet.

Per-Ola Erikssson hävdar att utvecklingsfonderna upplever att statens industriverk nu försöker centralstyra och detaljdirigera fondernas verksamhet. Han ger dock inte några belägg för en sådan detaljdirigering. Enligt vad jag har inhämtat eftersträvar industriverket att i samråd med fondernas regionala huvudmän i ökad utsträckning målstyra verksamheten.

Enligt min mening bör utvecklingsfonderna även i framtiden ha en hög grad av självständighet. Det hindrar inte att regeringen och dess myndigheter bör kunna bedriva en näringspolitik som i viktiga avseenden täcker hela landet.

Utvecklingsfondernas verksamhet styrs i första hand genom stadgarna för resp. fond. Fonderna har en rad grundläggande uppgifter som finansieras genom årliga bidrag av huvudmännen. Ett exempel är att fonderna bör se till att det finns en rimlig service till nyetablerade företag i resp. län.

Därutöver kan statsmakterna från tid till annan vilja genomföra andra, mer koncentrerade insatser för att främja utvecklingen av grupper av småföretag. Ett exempel på en sådan insats är de åtgärder som nu genomförs för att stärka underleverantörernas ställning.

Jag räknar med att utvecklingsfonderna även i sådana fall normalt kommer att kunna svara för huvuddelen av de konkreta insatserna ute i länen. Om någon enskild utvecklingsfond inte skulle vilja medverka i ett sådant arbete får staten söka alternativa lösningar.

Regeringen föreslog i den näringspolitiska propositionen våren 1990 att staten skulle få utse hälften av antalet ledamöter i utvecklingsfondernas styrelse. Riksdagens majoritet avvisade dock detta förslag, något som enligt min mening försvårar möjligheterna att bedriva en rikstäckande småföretagspolitik genom utvecklingsfonderna.

Anf. 42 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min interpellation, men jag vill gärna säga på en gång att jag inte är nöjd med svaret.

Tvärtom – jag ser mycket allvarligt på det svar som industriministern har gett.

De regionala utvecklingsfonderna har ju aktivt bidragit till att främja småföretagen i landet. Många småföretag, var man än kommer i landet, betonar ju också utvecklingsfondernas betydelse för deras utveckling i fråga om produktutveckling, finansiering av olika projekt och investeringar.

Det är ju den här kombinationen i utvecklingsfonderna av dels generella åtgärder, dels direkta insatser i enskilda företag i form av kredit, rådgivning osv., som har gjort att fonderna har blivit ett mycket viktigt instrument i näringslivsutvecklingen. Men det finns oro, och jag tycker att vi skall ta denna oro på allvar. Det gäller dels indragning av pengar från utvecklingsfonderna, dels ambitionen till centralisering, centralstyrning och detaljreglering som man upplever att industriverket ägnar sig åt. I slutändan drabbar detta småföretagen.

Riskkapitalbolag som har tillkommit leder till ett centraliserat ägande. Man flyttar ägandet från de enskilda företagen. Det är fel form att skapa riskkapital för småföretag. I första hand måste riskkapital i småföretag kunna genereras i småföretagen själva eller med andra medel. Men att ta pengar från regionala utvecklingsfonder för att sätta dessa i stora regional riskkapitalbolag är fel väg. Det är också fel att plocka bort en miljard från utvecklingsfonderna för att ge statskassan ökade intäkter.

Jag tycker att industriministern har varit inkonsekvent i sin syn på de regionala utvecklingsfonderna. Man har i den näringspolitiska propositionen talat om att fonderna har begränsade resurser för att kunna hjälpa samtliga företag som kan behöva fondernas tjänster. De borde i så fall ha väglett industriministern till ett annat beslut.

Dessutom är vi på väg in i en lågkonjunktur. Alla tecken tyder på det. Då tillgriper man fel medicin när man använder indragning av pengarna för att använda fonderna som besparingsobjekt och sedan dra in pengar därifrån. Vi behöver i stället en offensiv satsning på fonderna, och dessa bör få behålla sina pengar.

Skogslänen, som i dag är hårt utsatta och i en lågkonjunktur med all säkerhet kommer att drabbas hårdare än någon annan del av landet, blir med regeringens förslag av med drygt 300 milj.kr. Enbart mitt eget län, Norrbottens län, kommer med regeringens förslag att bli av med 36 milj.kr. Detta, herr industriminister, är en mycket stor del av de resurser som fonden behöver för att kunna fullfölja sin uppgift, i synnerhet som fonderna har fått vidgade målgrupper. Vi ställer upp på att ge fonderna vidgade målgrupper. Det var en riktig åtgärd från industriministerns sida. Men då skall ni också se till att fonderna får behålla sina pengar!

Jag ställer en fråga till industriministern: Vad tänker industriministern göra för att stärka näringslivet och de mindre och medelstora företagen när vi går in i en lågkonjunktur? Är det AMS-politik av traditionellt socialdemokratiskt slag som industriministern erbjuder i denna situation?

Sedan till frågan om centralstyrning. Jag upplever en ambition till centralstyrning mycket tydligt, och även ledande socialdemokrater, jag skall inte namnge någon, i ledningen för utvecklingsfonderna upplever också detta. Det får inte råda någon tvekan om att utvecklingsfonderna skall bevara sin

flexibilitet och ha ett stort mått av självbestämmande. Det får inte vara så att industriverket skall köpa tjänster av utvecklingsfonderna för att själva kunna utföra vissa åtgärder. Det måste vara utvecklingsfonderna som har industriverket som resurs när de inte själva orkar med vissa uppgifter.

Jag tycker att vi i dag är på väg att börja nagga målstyrningen i kanten och gå in på centralstyrning i centraldirigerad form. Detta, herr industriminister, är inte bra!

Anf. 43 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Fru talman! Först vill även jag tacka för svaret på frågan, men jag kan inte påstå att jag är nöjd.

Jag vill börja med att instämma i allt det som Per-Ola Eriksson sade om indragningen av medel från utvecklingsfondernas lånefonder. Indragningen på 1 miljard är ägnad att direkt slå undan möjligheterna till offensiva satsningar, och överföringen av de 600 miljonerna till riskkapitalbolagen, som enligt industriministerns svar skall användas bl.a. för en satsning på eget kapital, är ju ett steg mot att bakvägen ta över småföretagen, få inflytande över dem och minska deras självständighet. Det strider helt mot allt det som motiverar varje småföretagares verksamhet. Vi i centern avvisar varje sådant förslag.

Nu finns emellertid beslutet, och frågan är då hur det skall hanteras. Min fråga gällde fördelningen mellan länen. Industriministern säger att betydande regionalpolitiska hänsyn har tagits, vilket gör att fonder i län med stödområden har fått en större andel kvar av sin lånefond. Man har alltså genomfört detta på ett administrativt sätt utan att ta hänsyn till de olika fondernas verksamhet.

För de fonder som har haft en låg utlåning och en låg aktivitet blir konsekvenserna av indragningen ganska obetydliga, medan det för de fonder som har en hög aktivitet innebär en mycket stor neddragning av verksamheten. För Älvsborgs län innebär det minst en halvering av utlåningsverksamheten. Det verkar på något sätt som om man med denna fördelning straffar dem som har varit aktiva och arbetat på ett offensivt sätt.

I Älvsborgs län har man totalt 125 milj.kr., och nu skall 46 miljoner betalas in till staten under fem år och 27 miljoner till riskkapitalbolagen. Kvar blir alltså ca 52 miljoner. Viss hänsyn har i detta sammanhang tagits till att tre kommuner i länet ingår i stödområdet. Jag är medveten om detta. Det finns i dag ändå 30 miljoner i likviditet – jag har i dag kontrollerat den uppgiften – och 10 miljoner av dem är utlovade.

Kan industriministern tala om hur utvecklingsfonden i Älvsborgs län skall kunna stödja exempelvis de tekoföretag som kan bedömas som livskraftiga, hur man skall kunna stödja underleverantörerna och hur fonden skall kunna bedriva en offensiv verksamhet i ett sådant läge?

I dag finns ungefär 1 200 underleverantörer i länet. Industriministern torde inte vara omedveten om vilken situation de nu befinner sig i med tanke på bilindustrins svårigheter.

De 10 miljoner till småföretagsprojektet som avdelats till Älvsborgs län används av SIND på så sätt att de behåller större delen av pengarna själva. Detta innebär en styrning uppifrån till vissa utvalda företag – jag tror att det

är fråga om 20 stycken i Älvsborgs län. Fonden fick 1 miljon av pengarna. Nu finns alltså två stycken underleverantörsprojekt i länet: ett organiserat genom SIND och ett mindre genom fonden. Vad är egentligen syftet? När det i länet finns en struktur som verkligen har visat sig fungera bra, varför skall den då delas upp och centraliseras? Inte kan det leda till större effektivitet, lägre kostnader, större flexibilitet eller till en beredskap att möta det oroande läge som vi nu befinner oss i. Fondens verksamhet har nu vidgats till att även omfatta tjänsteföretag, vilket skulle kunna vara mycket bra för kvinnligt företagande, men det finns mycket begränsade resurser för att över huvud taget kunna ta itu med detta.

Jag skulle på nytt vilja fråga industriministern om industriministern kan tala om vad man i utvecklingsfonden skall säga till företagsamma människor med idéer när dessa vänder sig till fonden. Vad skall man säga till de kvinnor som skulle kunna starta tjänsteföretag, till tekoindustrin och till underleverantörerna?

Det borde vara ganska bekant att Älvsborgs län med sin struktur är det kanske mest konjunkturkänsliga länet i landet. Från att till största delen ha varit ganska överhettat – detta gällde inte precis norra Dalsland, men i övrigt – är den förändring som nu har skett i fråga om arbetsmarknadssituationen i vårt län den kanske största i landet. Detta är vi mycket oroliga över, och jag skulle därför vilja ha svar på mina frågor.

Anf. 44 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Per-Ola Eriksson är inte nöjd. Jag har viss förståelse för det, eftersom vi inte har samma uppfattning. Låt mig också säga att jag inte kan höra ett enda nytt argument från Per-Ola Eriksson i den här diskussionen. Det blir en repris på vad vi höll på med i våras när beslutet fattades. Vi var oense då, och vi är lika oense i dag när det gäller förslaget om riskkapitalbolag och hur vi skall finansiera en utveckling av våra mindre och medelstora företag.

Utvecklingsfonderna har en stor betydelse. Det gäller framför allt deras roll som rådgivare ute i länen, som stöd för småföretagen i deras utvecklings- och framtidsarbete. Jag tycker att utvecklingsfonderna i detta sammanhang i de allra flesta fall har gjort mycket fina insatser. Det finns också skillnader i kvalitet, och jag menar att det finns anledning att i detta sammanhang ta upp även det. Målstyrningen i industriverkets verksamhet har, tillsammans med insatser från den andra huvudmannen, till syfte att höja kvaliteten i en del av verksamheten.

Det är inte så att det egentligen *dras in* några pengar från de olika regionerna. De resurser som står till förfogande för att klara behovet av kapital kommer i stället att öka genom de åtgärder som föreslås. Detta kommer att ske dels genom den miljard som tillförs genom småföretagsfonden, dels genom de pengar som utvecklingsfonderna – som ju är kvar ute i länen – skjuter till, dels genom Norrlandsfondens 200 miljoner. Avsikten är dessutom att vi skall göra privata kapitalägare intresserade av att satsa. Avsikten är alltså att det skall bli fråga om mer kapital och att det skall bli en högre kvalitet på det kapital som står till förfogande. Det skall bli fråga om ett eget kapital

som kan ta större risker än den typ av kapital som finns i utvecklingsfonderna och som man kan låna upp. Detta är en del av frågan.

En annan del av saken är att man, genom att öka sitt eget kapital i företaget, också gör det möjligt att få lån på andra villkor än de villkor som blir aktuella när man har ett svagt eget kapital och en dålig soliditet.

Jag tycker därför inte att man kan göra den enkla matematiska operation som ni håller på med. Man måste fråga sig vad detta får för totala effekter. Om man kan skaffa sig ett ökat eget kapital, förbättrar det möjligheterna att låna pengar från en bank, eftersom man då har en annan säkerhet, och det kan också ske till lägre kostnader. Detta är alltså ett sätt att förstärka företagens möjligheter till utveckling i förhållande till de möjligheter som nu råder. Detta har varit avsikten.

Problemet för de små och medelstora företagen har varit att skaffa sig ett eget kapital. De venturekapitalföretag som har funnits har ju mer eller mindre försvunnit, och de har inte ägnat sig åt de företag som har det stora behovet av kapital, utan de har satsat på de företag som så att säga har kommit över satsningsperioden och blivit mer mogna och ger avkastning. Det är där det kapitalet hamnar, och det löser inte problemen för de små och växande företagen när de skall expandera. De behöver ett eget kapital, och det finns inte på den svenska marknaden i tillräcklig utsträckning. Det är av den anledningen dessa riskkapitalbolag har kommit till.

När det sedan gäller frågan om SINDs centralstyrning har varken departementet, riksdagen eller industriverket någon önskan, möjlighet eller ambition att åstadkomma en sådan detaljstyrning av fonderna. Verket är ett stöd för fonderna och för en fortlöpande dialog. Senast denna vecka träffades representanter för industriverket och de verkställande direktörerna i alla fonder och diskuterade bl.a. former för målstyrning och olika samverkansprojekt.

Dessa fonder är utomordentligt decentraliserade. Statsmakterna har inte någon påverkan på styrelsernas sammansättning, och det är ändå styrelserna som driver verksamheten och bestämmer vad den skall inriktas på. De medel från statsmakterna som ställs till förfogande till den verksamhet som utvecklingsfonderna har ökar också för innevarande budgetår. Man kan därför inte heller säga att staten använder den metoden för att styra. Farhågan för detaljstyrning och centralstyrning är i högsta grad överdriven. Den ambitionen finns inte. Skulle det uppstå en sådan ambition någonstans, kan jag försäkra att regeringen också skall medverka till att den avlägsnas.

Den stora indragning som Marianne Andersson i Vårgårda talar om är ändå fördelad på fem år. Vi skall komma ihåg att fonderna i varje fall i våras när vi diskuterade detta hade en likviditet på en bra bit över 1 miljard kronor. Om man får slå ut detta på fem år är jag ganska säker på att detta inte kommer att bli den påfrestning som Marianne Andersson talar om, allra helst som kreditmarknaden i övrigt kommer att stå till förfogande på ett helt annat sätt när det egna kapitalet förstärkts i de olika mindre och medelstora företag som får tillgång till medlen.

Anf. 45 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Statsrådet sade att argumenten känns igen och att det inte fanns några nya argument. Ett nytt argument i debatten är att vi närmar oss

en lågkonjunktur som av allt att döma kommer snabbare än vi kunde förutse när regeringen lade fram förslaget att dra in pengar från utvecklingsfonderna. Detta leder fram till frågan: Vad gör regeringen i den situation när fonderna har för litet pengar, eftersom målgruppen har vidgats, och fondernas ledning säger till företagen: Sorry, men vi kan inte hjälpa er? Vad gör regeringen när arbetslösheten kommer och vi ser att det behövs en ökad satsning på småföretagen, som verkligen kan generera ny sysselsättning? Jag upprepar min fråga: Är det AMS-politik som regeringen då erbjuder?

Vilket råd ger industriministern till de utvecklingsfonder som i dag skall svara på oroliga frågor från företagare, fondernas styrelser och politiker i de län som redan är och kommer att bli hårt utsatta? Vilket besked ger industriministern till dem?

Sedan till frågan om SINDs ambitioner. Jag har gett uttryck för den rädsla och oro som direktörerna för utvecklingsfonderna och även ett stort antal av fondernas styrelseledamöter känner. Eftersom jag sitter i SINDs styrelse kan jag också vittna om och öppet erkänna att vi inte är sams på den här punkten. Jag personligen upplever att det från ett statligt verk finns intresse för att klåfingrigt gå in och detaljreglera fonderna. Det råder inget tvivel om att klimatet mellan länen och industriverket i dag inte är det bästa, och det måste återställas.

Jag tar därför fasta på det industriministern sade, dvs. att om en centralstyrning uppstår är han beredd att medverka till att den avlägsnas. Jag tror det är viktigt att industriministern följer denna fråga mycket noggrant. Det är inte bra om vi får motsättningar mellan utvecklingsfonderna, som skall vara småföretagens serviceorgan, och ett centralt verk. Det finns alltid i en sådan situation risk för konflikter som kan skada verksamheten och ytterst drabba de småföretag som är målgruppen.

Anf. 46 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Fru talman! När det gäller den förändring av fonderna som vi här har diskuterat säger industriministern att man skall satsa på eget kapital. Det låter ju väldigt bra. Vi är självfallet medvetna om att småföretagen behöver öka sitt eget kapital och att det finns brist på riskvilligt kapital. Men när detta sker med centrala fonder som går in så att småföretagen mister en del av sin självständighet, anser vi inte att det är bra.

Centerpartiet vill ge småföretagen möjligheten att utvecklas på ett sådant sätt att de själva kan bygga upp ett eget kapital, och gärna satsa tillsammans med andra småföretagare. Vi har ännu inte sett hur det går med den saken. Detta kan naturligtvis vara en lösning, men det är inte dessa centrala fonder.

Per-Ola Eriksson har redan kommenterat frågan om SIND, och jag skall bara något beröra den. Industriministern säger att SIND skall vara ett stöd för utvecklingsfonderna. Jag kan bara konfirmera det som Per-Ola Eriksson sade, nämligen att utvecklingsfonderna är oroliga. De upplever att det blir en dubbel organisation och inte som att de nu får möjlighet att vara flexibla och kunna möta de behov som uppstår i den mycket svåra situation som råder i hela Sverige, och inte minst i Älvsborgs län. Varför kan pengarna inte gå till fonderna? Varför måste man ha en dubbel organisation?

Industriministern talade också om att fonderna hade olika kvalitet på sin

verksamhet. Varför kan man i så fall inte ta hänsyn till detta? Varför måste de fonder som har bra kvalitet på sin verksamhet in i detta system? Jag förstår inte riktigt varför man inte kan vara litet flexibel och se till hur man arbetar i de olika fonderna.

Det sades att fondernas likviditet i våras var en miljard, och det var den säkert. Men här gäller återigen att detta är ett genomsnitt för alla fonderna. Det framgår än en gång att man inte har sett på de olika fondernas verksamhet. I Älvsborgs län var likviditeten inte hög, och man har haft en mycket stor andel av sina lånefondsmedel utlånade och arbetat på ett mycket effektivt sätt. Detta är nog omvittnat och säkert känt även i industridepartementet, skulle jag tro.

Anf. 47 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Enligt Per-Ola Eriksson är lågkonjunkturen det nya som tillkommit sedan vi diskuterade den här frågan i våras. Vi hade redan då signaler om en lågkonjunktur, och vi vet att den kommer förr eller senare. En lågkonjunktur kommer dessutom med jämna mellanrum. Vad gör då regeringen? Regeringen måste naturligtvis föra en långsiktig politik som förstärker vår konkurrenskraft gentemot omvärlden. Det är det bästa sättet att klara både högkonjunkturer och lågkonjunkturer. Den ekonomiska politiken och de förslag som lagts fram i riksdagen syftar just till att förstärka vår konkurrenskraft. Även de åtgärder som vidtas i samband med avtalsrörelsen har inriktningen att vi i Sverige skall klara en kostnadsutveckling som gör att vi kan behålla vår konkurrenskraft.

Självfallet kommer en lågkonjunktur också att innebära varsel i olika branscher. Vissa branscher är särskilt utsatta och konjunkturkänsliga som inom t.ex. skogsindustrin. Vi måste då använda oss av den traditionella arbetsmarknadspolitiken.

Det låg något närmast föraktfullt i Per-Ola Erikssons beskrivning av AMS-politiken. Jag anser att AMS-politiken är utomordentligt central både för små och för större företag av det skälet att den syftar till att utnyttja lågkonjunkturen till att göra det möjligt för människor att gå över till andra branscher när högkonjunkturen kommer, dvs. göra den anpassning av arbetsmarknaden som är nödvändig med de snabba strukturförändringar som vi har haft och som vi också kommer att ha i framtiden. Därför är AMS-politiken så utomordentligt viktig för de små och medelstora företagen, så att de kan få den arbetskraft och utbildning som de behöver när de skall anställa folk igen. Företagen behöver självfallet stöd av olika slag. Då är naturligtvis rådgivningsverksamheten från utvecklingsfonderna och kapitalinsatser från utvecklingsfonder och riskkapitalbolag viktiga för att man skall klara besvärliga perioder.

När det gäller SINDs ambitioner upplever Per-Ola Eriksson i styrelsen att de är mera styrande och centralinriktade. Det strider mot den uppfattning som jag har när det gäller både regionalpolitiken och denna typ av politik. Jag tror att det finns mycket att vinna på att decentralisera beslut och ansvar. Denna linje valde vi i regionalpolitiken. Det finns ingen anledning att ha någon annan linje för industripolitiken.

Marianne Andersson i Vårgårda talar också om centraliseringen. Det är

märkligt att ni har upplevt den tydligt, men att ingen har sagt något till mig. Jag har inte fått något påpekande vare sig från någon styrelse eller någon utvecklingsfondsdirektör. Det är väl något som ni kucklar om i styrelserummen. Om det finns konkreta problem och åtgärder behöver vidtas, måste ni emellertid komma fram med detta. Det har inte heller redovisats i den här debatten.

Marianne Andersson talar om centrala fonder. Det här är inga centrala fonder. Det är fråga om att ett antal riskkapitalbolag skall bildas runt om i landet. De kommer att ha styrelser – som jag hoppas är regionalt förankrade – som har den kompetens som behövs för att vara ett stöd för företaget. Marianne Andersson säger att de egna företagen tappar självständigheten genom ett sådant här eget kapital. Avsikten är inte att riskkapitalbolagen skall gå in med eget kapital, aktiekapital, i företagen för att ta över dem. Avsikten är att medverka till att klara företagens uppbyggnads- eller omställningsperiod. Sedan skall riskkapitalbolagen gå ur och gå över till andra företag för att på det sättet vara med om en utveckling för de olika företagen.

Går man in med eget kapital vill man naturligtvis ha en dialog och diskussion med de andra som har eget kapital i företaget. Avsikten är dock inte att fonder skall äga en mängd företag. Avsikten är att det skall vara ett minoritetsinflytande och att man skall gå ur när man har fullgjort sin insats för att få företaget livskraftigt.

Anf. 48 PER-OLA ERIKSSON (c):

Fru talman! Jag tror att vår industriminister innerst inne inser att det är fel väg att plocka pengar från investeringsfonderna, överföra dem till staten och sedan skapa riskkapitalbolag. Denna åtgärd hade dock påbörjats innan Rune Molin tillträdde. Han tvingas nu försvara en dålig sak. Jag tror emellertid att han innerst inne inser att det är fel väg.

Vi har inget förakt för AMS. AMS spelar en viktig roll när det gäller att överbrygga lågkonjunkturer. Det finns dock en risk att vi kommer att behöva gödsla med pengar från AMS när utvecklingsfonderna inte kan tillgodose småföretagens behov av resurser.

Det är inte fråga om att vi har kucklat i några styrelserum. Industriministern har inte hört om motsättningen mellan SIND och utvecklingsfonderna tidigare. I dag har han fått höra det. Jag hoppas att han följer utvecklingen i denna fråga.

Industriministern är förtjust i löntagarfonderna, som han har varit med och drivit, ökade resurser till småföretagsfonder och tillkomsten av stora regionala riskkapitalbolag. Man flyttar pengar från en fungerande verksamhet på regional nivå till gigantiska fonder. Jag medger att det handlar om olika synsätt.

Industriministern har en helt annan syn än centern på hur vi skall kunna skapa ett positivt företagsklimat. Jag beklagar bara att ni på den här punkten har valt fel väg. Om valet 1991 leder till en ny riksdagsmajoritet är jag övertygad om att vi kommer att vrida utvecklingen i rätt riktning – den inriktning som vi från centern, moderata samlingspartiet och folkpartiet har talat för här i riksdagen.

Anf. 49 MARIANNE ANDERSSON i Vårgårda (c):

Fru talman! Jag kan instämma i vad Per-Ola Eriksson sade beträffande riskkapitalbolagen. Jag skall i stället kommentera vad industriministern sade om långsiktig politik för att förstärka konkurrenskraften. Det är naturligtvis viktigt. Den lågkonjunktur vi hamnat i är till mycket stor del hemlagad på grund av regeringens tidigare ekonomiska politik. I det läge vi nu befinner oss i är det viktigt med en offensiv när det gäller företagsamheten, särskilt småföretagsamheten. Det måste också kombineras med arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

För 14 dagar sedan hade jag en debatt med arbetsmarknadsministern om läget i Älvsborgs län. Hon vägrade att göra några utfästelser om åtgärder för att komma till rätta med den ökade arbetslösheten i vårt län och alla de varsel som har lagts fram. Dagen innan hade det kommit ett meddelande om att ett företag i Trollhättan, Nohabs Transportteknik, skulle läggas ner. Företaget tillverkar järnvägsvagnar. Företaget måste läggas ner på grund av att Kockums har fått uppdraget att tillverka järnvägsvagnar i regeringens Malmöpaket. Marknaden slogs därmed undan för det lilla företaget i Trollhättan. En sådan politik är inte särskilt offensiv eller framåtsyftande.

Anf. 50 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Per-Ola Eriksson säger att jag innerst inne är övertygad om att det inte är en riktig väg att lösa de mindre och medelstora företagens kapitalproblem och att jag mer eller mindre skulle ha duperats av det arbete som försiggick i departementet innan jag tillträdde. Jag kan försäkra Per-Ola Eriksson om att ifall jag skulle ha haft en annan uppfattning så hade förslaget inte kommit till riksdagen.

Jag har en viss erfarenhet sedan tidigare. Jag har bl.a. suttit i Svenska arbetsgivareföreningens och LOs olika fonder där det finns ett kapital som skall medverka till att utveckla näringslivet. Då upptäckte jag att det fanns gott om lånekapital runt om bygderna, men det fanns inget riskkapital. Man bönade och bad oss om att få ett eget kapital och att vi skulle gå in där. Det hade vi svårt att göra i de former som vi arbetade i. Detta hände inte vid ett enstaka tillfälle utan gång efter annan. Det var det stora problemet. När man började undersöka detta visade det sig att det saknades eget riskkapital ute i bygderna. Därför har denna tanke kommit upp i departementet. Den har dock uppkommit även på andra håll.

Jag tycker att man måste se pragmatiskt på dessa frågor. Vi måste lösa ett problem. Hur kan vi lösa det när det privata kapitalet inte står till förfogande, eftersom man vill ha högre, snabbare och säkrare avkastning? De riskfyllda projekten får då inte pengar. Jag kan inte se någon annan lösning på problemet än att det måste finnas någon som är beredd att ta dessa risker och långsiktiga avkastningar. Jag kan inte i det sammanhanget finna någon annan än samhället som kan göra det. Därför har jag valt den här lösningen. Det har således inte gjorts på grund av någon ideologisk blockering. När Per-Ola Eriksson står och pläderar för att detta måste avskaffas är det fråga om ideologisk blockering på grund av att det rör sig om fonder och att samhället

står bakom kapitalet. Det är ideologisk blockering, men någon sådan förekommer inte från min sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 1990/91:76 om samarbetet mellan tull och polis

Anf. 51 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Siw Persson har ställt några frågor till mig om samarbetet mellan tull och polis i narkotikabekämpningen.

Narkotikan utgör ett allvarligt samhällsproblem. För att vi skall kunna bemästra narkotikaproblemen krävs insatser på bred front inom alla samhällsområden. Ansträngningarna måste inriktas på förebyggande åtgärder i form av bl.a. information och attitydpåverkan samt på vård, rehabilitering och andra sociala insatser. Att bekämpa narkotikakriminaliteten är ett viktigt led i samhällets kamp mot narkotikan.

Bekämpandet av narkotikabrottsligheten hör till de uppgifter som enligt statsmakternas beslut prioriteras inom polisen. Polisen avsätter betydande resurser för detta arbete. En sådan prioritering sker även inom tullen som har betydelsefulla funktioner när det gäller att avslöja och utreda narkotikabrott. En viktig roll i sammanhanget spelar givetvis också åklagarna.

Även om både polisen och tullen har till uppgift att bekämpa narkotikabrottsligheten, bedriver de sitt arbete utifrån delvis skilda förutsättningar.

Polisen har att bekämpa all brottslighet, inkl. narkotikabrottsligheten och brott som består i överträdelser av bestämmelser om införsel av varor, dvs. smugglingsbrott. Tullen har som huvuduppgift att bevaka att bestämmelserna avseende in- och utförsel av varor och tjänster och andra tullbestämmelser följs. Detta inkluderar naturligtvis även smuggling av narkotika.

Polisen och tullen har inte heller identiska befogenheter i sitt arbete. Förutom gripande, husrannsakan och beslag har polisen i mål om grova narkotikabrott efter beslut av domstol möjlighet att använda hemlig teleavlyssning eller hemlig teleövervakning.

Tullen har också möjlighet att använda tvångsåtgärder av typen gripande, husrannsakan och beslag i sin brottsutredande verksamhet. Men det som kanske är mest effektivt för tullen är möjligheten att – utan att det behöver föreligga brottsmisstanke – göra rutinkontroller av gods som förs in i landet och att i samband därmed företa kroppsvisitation. En sådan kontrollmöjlighet har inte polisen.

Polisen och tullen har alltså delvis olika roller i bekämpningen av narkotikabrottsligheten. Men deras ansvar griper in i varandras verksamhetsområden. Samarbete och samverkan är därför av största vikt.

Samarbetet mellan polisen och tullen fungerar i praktiken i de allra flesta fall mycket bra. Ambitionerna från båda håll är att använda de samlade resurserna på det mest effektiva sättet för att bekämpa narkotikabrottsligheten. Det sker också en utveckling av samarbetet i detta syfte.

I det manifest om kampen mot narkotikabrottsligheten som polisen lade

fram för snart ett år sedan finns förslag och idéer om hur samarbetet med tullen skall kunna stärkas. Förslagen håller nu på att realiseras. Bl.a. har personal från rikskriminalen placerats hos tullen med uppgift att stärka samarbetet.

Enligt min bedömning finns det alltså inte, som Siw Persson antyder med sina frågor, fog för att påstå att polisen och tullen inte samarbetar i tillräcklig omfattning. Men frågor av denna art löses inte en gång för alla. I strävandena att ytterligare utveckla samarbetet mellan polisen och tullen bör man i det framtida arbetet bl.a. analysera vissa principiella frågor. Det gäller bl.a. i vilken utsträckning polisen och tullen bör ge varandra del av information som man fått när det gäller sådant som har kommit fram i samband med verksamhet som bedrivs under sträng sekretess, t.ex. hemlig teleavlyssning. En annan fråga gäller den rent operativa samverkan. Ett ytterligare spörsmål är hur polisen bör hantera exempelvis sådan information som man får del av genom tullens rutinkontroller och som polisen inte själv har rätt att införskaffa.

Andra frågor som måste ägnas uppmärksamhet hänger samman med den internationella utvecklingen och då i synnerhet de förändringar som sker inom EG. Den utveckling som här sker aktualiserar en rad frågor om bl.a. samarbete och arbetsmetoder i kampen mot den internationella narkotikabrottsligheten.

Fru talman! Låt mig till sist säga att jag uppfattar det så att polisen och tullen ömsesidigt har en stor ambition att genom samarbete uppnå goda resultat. Jag är för min del beredd att som ansvarig för polisen ta de initiativ som eventuellt behövs för att stärka ett sådant samarbete.

Anf. 52 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Jag vill tacka civilministern för svaret. Jag har fått en bred och allmän information om narkotikabekämpning. Men de specifika frågorna som jag ställde har jag antingen fått ett svävande svar på eller inget svar alls.

Min första fråga var ju om man har löst den här konflikten som det har varit debatt om i pressen. Och min fjärde fråga var vad regeringen avser att vidta för åtgärder om kompetenskonflikten inte är löst.

Det här var tydligen en mycket allvarlig konflikt. Den 13 september 1990 har det nämligen varit ett sammanträde med rikspolischefen, generaltulldirektören och riksåklagaren. Man kom då bl.a. in på en delfråga som hade diskuterats i sammanhanget, nämligen frågan om huruvida sekretesslagstiftningen i vissa fall medför att polisen inte har rätt att lämna ut några uppgifter till tullmyndigheterna i ett spaningsärende. Där stod alltså två åsikter mot varandra. Och rikspolischefens chefjurist fick i uppdrag att gå igenom bestämmelserna på området och redovisa sin uppfattning i frågan. Tullen hade alltså gjort en tolkning av sekretesslagstiftningen och polisen hade gjort en annan, och det var detta som gjorde att det uppstod en konflikt. Ministern gav inte något rakt svar på hur det har gått med detta. Det var anledningen till att jag ställde frågan.

Min andra fråga var: Föreskriver inte 3 § polislagen att polisen skall samarbeta med tullen? Inte heller den frågan fick jag något svar på.

Min tredje fråga var: Hur fungerar samarbetet mellan tull och polis i nar-

kotikabekämpningen? Svaret är svävande. Det hade varit befriande om vi i detta sammanhang hade fått höra att samarbetet fungerar bra. Det hade behövts.

Fru talman! Låt mig även ställa några andra frågor. I svaret säger ministern att det inte finns fog för mina antydningar om att polisen och tullen inte samarbetar i tillräcklig omfattning. Då vill jag fråga ministern: Vad lägger ministern in i ordet tillräcklig omfattning av samarbete? Jag har alltså pekat på att det bevisligen finns allvarliga problem.

Vidare säger ministern att polisen har möjlighet att använda hemlig teleavlyssning och hemlig teleövervakning. Men ministern nämner inte med ett enda ord att tullen faktiskt har precis samma möjligheter. Ministern känner väl ändå till att tullen har samma möjligheter? Bägge måste begära tillstånd hos rätten om de skall utföra hemlig avlyssning. Men tullen bygger i regel inte upp egen kompetens utan använder sig av polisens utvecklade tekniska resurser. Det står vidare i svaret: "I strävandena att ytterligare utveckla samarbetet mellan polisen och tullen bör man i det framtida arbetet bl.a. analysera vissa principiella frågor."

Min fråga är då: Vad är principiella frågor? En avgörande principiell fråga måste ju i alla fall sekretesslagstiftningen vara.

Fru talman! Jag vill börja med detta.

Anf. 53 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Siw Persson tycker att jag har gett ett allmänt svar. Eftersom det här inte är en alldeles enkel frågeställning har jag försökt att göra en redovisning av de regler som gäller och de kontaktpunkter och eventuella konfliktområden som skulle kunna finnas i samarbetet mellan tullen och polisen. Det här handlar inte om ett enskilt fall – jag kommenterar inte sådana, sådant skall man kunna klara av i alla fall – utan det handlar just om vilka regler som gäller, var det kan uppkomma olika typer av konflikter och var problemen i så fall skall lösas.

Vi i regeringen, Siw Persson, har tillsatt en aktionsgrupp mot narkotika. Där finns både polis och tull med. Där har man ett forum för att lösa den här typen av konflikter. I denna grupp ingår nämligen cheferna för de myndigheter som är direkt inblandade. Det gäller både generaltullstyrelsen och polisen. Sedan har generaltullstyrelsen och rikspolisstyrelsen också tillsatt en särskild samarbetsgrupp med uppgift att gå igenom de områden där ett närmare samarbete mellan tull och polis kan komma i fråga. Det gäller bl.a. Tull 90 000. Det har lett till att man också har personal hos varandra. Därutöver har riksåklagaren, rikspolischefen och generaltulldirektören sedan anledning att utvärdera den verksamhet som finns. Det finns ett särskilt forum för att diskutera narkotikafrågor mellan de här tre instanserna. Det finns alltså ganska många fora där man kan diskutera samarbetsfrågor. Jag tror därför inte att det finns någon brist på möjligheter att samarbeta. Sedan är det en annan fråga att man i enskilda fall kan ha olika uppfattningar om hur saken skall redas ut, vem som skall ha huvudansvaret för spaningarna. Siw Persson vill väl inte att jag skall ingripa i de enskilda fallen. De måste lösas mellan de två, ibland tre, myndigheter som i så fall är inblandade.

Jag har svarat på det som jag tycker att det finns anledning att svara på,

Siw Persson. Jag kan inte gå in och diskutera det enskilda fallet. Det skulle vara grovt felaktigt av mig om jag försökte göra det. Jag har i mitt svar till Siw Persson försökt utveckla var jag tycker att de stora principiella frågor som rör samarbetet mellan polis och tull ligger. Dit hör bl.a. hur vi skall hantera det här med den internationella situationen om några år. Om inte Siw Persson uppskattar att jag försöker ta upp en del litet större saker som rör samarbetet beklagar jag. Det var faktiskt en artighet mot Siw Persson, eftersom just den här frågan inte diskuteras så ofta.

Anf. 54 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar naturligtvis för artigheten från civilministerns sida att han tar upp saker som jag inte har ställt frågor om. Jag hoppas att ministern begriper att det hade varit trevligare om han hade svarat på mina frågor. Jag begriper precis lika väl som ministern att han inte kan diskutera enskilda fall. Så var inte heller frågan ställd, utan det var ett underlag. Jag förutsätter att ministern förstår lika väl som jag att detta var ett fall av många som gjorde att tålamodet var slut. Den informationen har jag fått.

Men avgörande för samarbetet måste väl vara att myndigheterna gör samma tolkning av sekretesslagen. Det har jag alltså inte fått något svar på av civilministern. Hur tolkar man generalklausulen i sekretesslagstiftningen? Anser civilministern att tull och polis har samma möjligheter att arbeta? Det är en avgörande fråga som jag gärna upprepar.

Anf. 55 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Siw Persson frågar huruvida jag anser att polis och tull gör samma tolkning av sekretesslagen. Det skall de göra. Det är inte min uppgift att göra det. Beträffande sekretessreglerna kan jag säga följande – om det nu är det som Siw Persson i första hand vill diskutera: Sekretessen gäller såväl polisens som tullens verksamhet när det gäller att förhindra brott. Då gäller det i princip även mellan myndigheterna. Men det finns som bekant undantagsregler i sekretesslagstiftningen, som gör att man kan utbyta uppgifter mellan myndigheterna efter en intresseavvägning i det enskilda fallet. Så är det mellan polis och tull i deras brottsbekämpande verksamhet. Det hindrar i alla normala fall inte att polis och tull kan samarbeta. Om polis har tillgång till uppgifter som tullen behöver, så kan polisen lämna ut dessa till tullen och vice versa. Däremot kan sekretess endast i sällsynta undantagsfall hindra att polisen och tullen lämnar uppgifter till varandra inom ramen för den brottsbekämpande verksamheten. Här skall det inte finnas några bekymmer när det gäller att samarbeta kring narkotikabrottslighet. Jag tror inte heller det är där som i så fall problemen ligger.

Anf. 56 SIW PERSSON (fp):

Fru talman! Jag får tolka det så att civilministern understryker att detta gäller i samtliga fall. Det som gör mig orolig är att ministern säger att i "normala fall" skall det fungera mellan tull och polis. Då skall inte sekretesslagen lägga några hinder i vägen. Det har varit det stora problemet. Tullen gjorde först en tolkning, och sedan efter långa diskussioner kom polisen fram till samma tolkning. Det som gör mig frågande i det här sammanhanget är den

diskussion, konflikt, som har uppkommit – vi behöver inte leka med orden, men det har uppkommit en dispyt mellan två myndigheter. Först har den ena myndigheten kommit fram till en tolkning, sedan efter mycket diskuterande kom den andra myndigheten till precis samma tolkning. När jag då frågar om man har skickat informationen vidare, får jag svaret att man "utgår från" att information har gått vidare.

De jag har haft kontakt med inom tullen upplever det som har hänt under hösten som problem i deras arbete. Jag hade naturligtvis hoppats på att ministern hade understrukit allvarligt att det inte får uppkomma några kompetenskonflikter om självklara saker som faktiskt sekretesslagen visar på är självklara.

Jag tolkar ministerns svar som att det trots allt finns en gråzon i det hela. Vi kan inte fortsätta diskussionen i dag, men jag lovar ministern med tanke på de kontakter jag har och det intresse jag har för narkotikafrågor att jag naturligtvis kommer att följa frågan. Jag får väl säga så här: jag hoppas att jag slipper återkomma. I så fall visar det på att man har löst problemet. Tyvärr finns det fortfarande uppenbara problem i narkotikabekämpningen.

Anf. 57 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tycker inte det här handlar om sekretesslagstiftningen. Där kan båda parter få en tolkning av vad som gäller. Det har man fått genom att jag har svarat på frågan där Siw Persson direkt koncentrerade sig på sekretesslagstiftningen. Däremot tror jag att det alltid kan uppkomma problem när två myndigheter arbetar på samma område, där tullen i princip arbetar vid gränsen – och naturligtvis följer upp fall där man har kommit i kontakt med narkotika – och där polisen sedan har sina uppgifter. Därför har jag i mitt svar sagt att dessa frågor inte är lösta en gång för alla. Jag gav exempel på där vi kan ställas inför problem som är större än det här, nämligen hur vi skall ställa oss i samspelet mellan tullen och polisen när vi har en annan situation som kanske gäller Sveriges gränser. Det tycker jag det finns all anledning att diskutera vidare. Jag tycker inte det finns anledning för mig att gå in och diskutera det enskilda fallet, något som Siw Persson faktiskt begär av mig.

Förste vice talmannen anmälde att Siw Persson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 1990/91:59 om statliga lån till Göteborg och Malmö m.m.

Anf. 58 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Margit Gennser har ställt följande fråga till mig:

Vilka konkreta kriterier avser finansministern att hålla sig till, när kommunens utveckling skall bedömas, eller blir det som i samband med det extra

skatteutjämningsbidraget i princip partipolitiska avgöranden som bestämmer vem som får och inte får bidragen/räntefriheten?

Jag vill bestämt avvisa påståendet att det skulle vara partipolitiska avgöranden som bestämmer vem som får och inte får extra skatteutjämningsbidrag. Det är en parlamentariskt sammansatt nämnd – skatteutjämningsnämnden – som varje år lägger fram förslag till regeringen hur bidragen skall fördelas. Denna nämnd har, såvitt jag erfarit, alltid varit enig i sina förslag. Regeringen har endast i undantagsfall ändrat nämndens förslag. Det har då varit fråga om tillägg utöver vad nämnden har föreslagit. Skatteutjämningsnämnden har en svår uppgift och gör ett förtjänstfullt arbete. Det finns ingen grund för kritik mot denna nämnd.

När det sedan gäller lånen till Göteborgs och Malmö kommuner har regeringen beslutat att följa upp deras ekonomiska utveckling genom ett antal s.k. kontrollstationer. Till den första – som är en informationskontroll – har material begärts in till den 30 november. Inlämningstidpunkten kommer dock av vissa tekniska skäl vad gäller de kommunala budgetbesluten för år 1991 att försenas något. Jag vet således ännu inte vad detta material kommer att innehålla.

Regeringen har begärt in följande material av de båda kommunerna:

– en sammanfattande beskrivning och bedömning av den ekonomiska ställningen och förutsättningarna att uppnå en varaktig ekonomisk balans,

– en sammanställning över hittills vidtagna eller planerade åtgärder och vilka ekonomiska effekter dessa medfört eller kommer att medföra,

– resultaträkningar, finansieringsanalyser och balansräkningar med tillhörande kommentarer för vardera åren 1990–1993 och

– en sammanställning över vissa ekonomiska nyckeltal för åren 1988–1993 enligt en kompletterande skrivelse till kommunerna från finansdepartementet.

Jag anser att det begärda materialet bör räcka för att få en uppfattning om kommunernas ekonomiska utveckling. Den analys som kommer att göras vid denna första kontroll får sedan utgöra grund för det underlag som kommer att krävas in inför beslutskontrollen i vår, då frågan om eventuell räntefrihet för år två skall avgöras. Som Margit Gennser mycket riktigt påpekat har regeringen bemödat sig för att få ett fullgott beslutsunderlag inför kommande beslutstillfällen.

Slutligen vad avser de kultursatsningar som enligt vad Margit Gennser uppger i sin interpellation diskuteras i Malmö utgår jag från att kommunen är kapabel att fatta de beslut som är förenliga med en god ekonomisk utveckling.

Anf. 59 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret. Allan Larsson är ju ganska ny i politiken och ny som finansminister, så han kanske inte känner mig särskilt väl. Men jag tror att jag är känd för att läsa på min hemläxa ordentligt. Däremot är jag faktiskt inte känd för att vara demagog. Som politiker är jag antagligen alldeles för litet demagog – jag brukar bli citerad mera i fackpressen än i dagspressen och det är inte särskilt bra för en politiker.

Jag tog faktiskt mycket kritiska ord i min mun när jag sade att det fanns partipolitisk "bias" vid fördelningen av skatteutjämningsbidraget. Jag uttalar mig inte om varje särskilt år, utan jag uttalar mig om hur det var när vi hade en borgerlig regering i Malmö. Naturligtvis var jag helt kunnig om skatteutjämningsnämndens arbete, om vad man hade för underlag för sina bedömningar osv. Två år senare gjorde jag faktiskt en summering. Jag skrev så här 1988:

Vilka kommuner som skall få extra skatteutjämningsbidrag fastställs med hjälp av ett index, där man väger samman skattesats, låneskuld, finansieringskapital, sparande, in-/ resp. utflyttning och arbetslöshet. Med hjälp av detta index rangordnas de svenska kommunerna. 1986 kom Malmö på plats 17. Plats 1 innebär ekonomisk jumboplats. Plats 200 visar på mycket god ekonomi. Det socialdemokratiskt styrda Botkyrka uppnådde vid den tiden plats 200.

Och vad hände då? Jo, för första gången på ganska lång tid fick Malmö inte något skatteutjämningsbidrag. Botkyrka fick det, fastän t.ex. Malmö hade 4,2 % arbetslöshet och Botkyrka 1,1 %. Malmö var känt för sina stora strukturproblem och hade landets högsta socialbidragsutgifter.

Indragningarna motiverades med att man hade sänkt skatten, vilket var en strukturell anpassning. Över huvud taget brydde man sig inte om det index som man hade använt tidigare – så var det alltså med objektiviteten!

Nu kommer vi in på samma problem igen, och det är därför som jag har frågat om dessa saker. Det är ju väldigt viktigt att vi nu, innan beslut fattas, faktiskt vet hur de här talen och de uppgifter som skall lämnas in till finansdepartementet skall sammanvägas.

Det finns frågetecken. Jag kommer att ställa ytterligare ett par frågor: Vad menas egentligen med varaktig ekonomisk balans? Och hur skall de här sakerna vägas samman?

Skuldbördan exempelvis i den budget som skall antas i december fortsätter att öka. Man hamnar på 146 miljoner.

För 1991 planeras en budget utan några som helst reserver. I fjol rörde det sig om 47 miljoner. Löneökningarna är fastställda till noll.

Trots regeringslånet har finansnettot försämrats. Utan nämnda åtgärd skulle finansnettot ha varit minus 87 miljoner.

Rörelsekapitalet är nu nere i 529 milj.kr. En sådan här utveckling är väldigt intressant att studera. Jag måste fråga: Vad är det då som kommer att göra att man möjligen drar in räntebidraget? Är det acceptabelt att t.ex. budgetera med förlust?

Några exempel på andra saker som kommer att göras vid fastställandet av budgeten:

Man kommer att försöka få igenom en kommunal föräldraförsäkring – vi hade inte råd att ha en utökad föräldraförsäkring i Stockholm, men man kommer alltså att ta upp den saken här.

Socialbidragsutgifterna är numera uppe i 360 miljoner – och detta i slutet i en högkonjunktur. Som ledamot av stadsrevisionen måste jag säga att det inte bara är sociala strukturproblem som ligger bakom, utan det är också sådant som kallas administrativ "slack" av mycket hög potens som gör att det ser ut som det gör. Vidare handlar det om organisatorisk oordning, dålig

arbetsledning osv. Hur beaktar man sådana saker när det sedan gäller nyckeltalen?

Kostnaderna för kollektivtrafiken har ökat med 75 miljoner på två år. Dessa kostnader uppgår nu till mer än en kvarts miljard. Hur ser man på sådana saker? Nu höjs taxorna, så kostnaderna kommer säkert att bli ännu högre.

Så något om byggnadsrätterna. Man kommer att sätta i gång med investeringar som kommer att innebära driftskostnader. Men ingenting av detta kommer att synas i budgeten. Hur kommer man att ta hänsyn till sådana saker? Och hur kommer man att ta hänsyn till sådant som åläggs av staten? Det handlar om normer beträffande höjda bostadsbidrag som kommer att kosta Malmö mycket pengar.

Det är beträffande sådana sammanvägningar, herr finansminister, som jag vill ha svar på mina frågor – detta för att jag inte skall beskylla er, om ni nu blir kvar i regeringsställning förstås, för att försöka fatta beslut med partipolitisk "bias".

Anf. 60 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Jag vill understryka vad jag sade i mitt svar om kritiken mot skatteutjämningsnämnden. Denna gör ett bra arbete. Regeringen inkl. finansministern – oavsett om denne har hetat Kjell-Olof Feldt eller Allan Larsson – har lyssnat noga på nämnden. Dessutom har Margit Gennser en partivän som sitter med i den nämnden och som har deltagit i besluten.

När det gäller frågan om Malmö kommun och lånen har jag begärt in det material som jag har beskrivit. Jag har också begärt att få nyckeltal, t.ex. resultatet före extraordinära poster, förändring av eget kapital, relationer mellan nettokostnad och skatteintäkter, resultat efter skatteintäkter och finansnetto, relation till nettoinvesteringar, soliditet, försäljning av anläggningstillgångar och långfristig låneskuld.

Jag har för avsikt, att när vi har fått in materialet, göra en samlad bedömning utifrån det underlag som då finns. Jag är inte beredd att nu gå längre i preciseringar beträffande dessa kriterier. Jag är inte heller beredd att diskutera Malmös budget i ett läge där kommunen ännu inte har fattat beslut om denna.

Anf. 61 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Först vill jag säga att jag tror att det inte går att, med de dåliga utgångspunkter som skatteutjämningsnämnden har haft, uttala sig om huruvida man har gjort ett bra arbete eller inte osv. Här fanns klara signaler om att hänsyn skulle tas till skattesänkningar. Men det fanns ingen reservation – det är jag väl medveten om. Man hade väl inte den vanan. Jag vidhåller dock att det har varit partipolitisk "bias".

För att vi skall kunna komma bort från sådana misstankar – Caesars hustru skall ju inte kunna misstänkas – skall man redan på ett tidigt stadium uttala sig inte bara om vilka nyckeltal t.ex. som skall tas fram utan också om hur man tänker sig att göra sammanvägningarna. Jag beklagar att finansministern inte är färdig med sitt tänkande och inte kan lämna mig svar på den här frågan. Den är väsentlig. Det är väsentligt att ge rätt signaler till de kommu-

ner som annars kan råka ut för extra pålagor i en redan mycket ansträngd ekonomi. Jag tänker inte på politikerna i första hand. Jag tänker faktiskt på medborgarna, som någon gång i slutändan måste betala detta, antingen med högre skatter och högre avgifter eller med sämre service. Det blir inte högre skatter de närmaste åren på grund av skattestoppet.

Det var därför jag gav konkreta exempel. Hur kommer man att väga samman sådana kostnadsökningar som kommunernas majoriteter har dragit på sig av alldeles egen vilja eller sådana som är opåverkbara för kommunerna? Hur kommer man att väga samman sådana fakta som att man redan från början budgeterar med underskott, vilket vi inte tyckte så bra om vid kommunallagens beredning? Det är de sakerna som måste uttalas nu. Då kan vi fatta beslut objektivt. Får man inte svar på detta, om regeringen inte har tänkt igenom det, kan man i ett visst läge fatta beslut på ett partipolitiskt eller opportunistiskt sätt. Det är därför jag skulle vilja ha några synpunkter från finansministern. De är inte bindande, men jag skulle vilja veta litet grand om hur finansministern tänker i den här frågan. Något tänkande har väl ändå startat på finansdepartementet.

Anf. 62 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! När jag lyssnar på Margit Gennser kan jag få intrycket att Margit Gennser ägnar sig åt tvetalan gentemot skatteutjämningsnämnden – om jag skulle tolka det till det sämsta. Men jag är en vänlig natur och vill tolka det till det bästa. Då tar jag fasta på uttalandet om att skatteutjämningsnämnden har gjort ett bra jobb. Jag tycker att vi skall vara överens om det och ge dem som utför det arbetet det erkännandet. Därför tar jag fasta på den delen av kommentaren.

När det gäller sakfrågan vill Margit Gennser att jag nu skall ge mig in på kommentarer som inte skall vara bindande. Men det är en komplicerad situation. Om jag skulle uttala mig blir det naturligtvis bindande för mig och för regeringen. Av det skälet vill jag hålla mig till de goda regler som finns, att vi först skall vara klara med det underlag vi har begärt in, göra en seriös prövning av detta och sedan kunna ge besked. Det är inte rätt tid att nu diskutera enskildheter.

Anf. 63 MARGIT GENNSER (m):

Fru talman! Låt oss gå tillbaka till skatteutjämningsnämnden. Jag hade diskussioner med dem som satt där också. De hade detta index, men de visste egentligen inte hur de skulle använda det. Det enda vägande skälet till att skatteutjämning inte beviljades var att Malmö hade sänkt skatten, vilket var en finanspolitisk strukturförändring. Där fanns också mången politisk debatt i bakgrunden. Dessutom hade man inte från finansdepartementet fått riktiga signaler om hur man objektivt skulle använda dessa siffror. Det är de konstateranden jag har gjort.

Sedan vill jag faktiskt efterlysa detta tänkande. Jag förstår inte att man inte kan vara så intellektuellt vidsynt att man funderar kring detta mycket svåra metodproblem. När jag säger att synpunkterna inte är bindande menar jag att ingen skulle hänga finansministern om det senare kom fram att regeringen har tänkt om i ett eller annat avseende. Men det vore mycket bra om

man i alla fall antydde vilka metodproblem som finns i detta fall. Hur skall man hålla isär förändringar i nyckeltal som beror på av kommunen icke påverkbara kostnader och påverkbara kostnader? Det är oehört svårt. Det finns säket ingen exakt riktig lösning på det problemet. Men jag tycker att man borde diskutera de här frågorna och fundera över hur det skall vara. Såvitt jag förstår beror oviljan att ge sig in i en diskussion på att man egentligen inte har tänkt färdigt. Man har över huvud taget inte riktigt beaktat dessa svåra metodproblem.

Min interpellation kan ha en viss nytta med sig, skulle jag tro. Det är att man börjar tänka igenom dessa problem och i god tid talar om hur man kommer att väga samman detta. Det är viktigt för kommunernas planering. Jag skulle tro att kommunerna skulle vara oerhört mycket försiktigare om de visste vilka åtgärder de skulle komma att mötas av. Det är därför jag hoppas att man börjar tänka igenom metodproblemen i finansdepartementet.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1990/91:Sf9–Sf11 till socialförsäkringsutskottet
1990/91:Kr1–Kr5 till kulturutskottet
1990/91:T6 och T7 till trafikutskottet
1990/91:Jo32 och Jo33 till jordbruksutskottet
1990/91:N13 och N14 till näringsutskottet
1990/91:A6 och A7 till arbetsmarknadsutskottet
1990/91:Bo15 till bostadsutskottet
1990/91:Sk22–Sk29 till skatteutskottet

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motionerna
med anledning av prop 1990/91:52 Användning av genteknik på människa, m.m.
1990/91:So24 av Claes Roxbergh m.fl. (mp)
1990/91:So25 av Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)
1990/91:So26 av Lars Werner m.fl. (v)
1990/91:So27 av Margareta Persson (s)
1990/91:So28 av Ulla Tillander m.fl. (c)
1990/91:So29 av Barbro Westerholm och Ulla Orring (fp)

med anledning av prop. 1990/91:54 Kvarvarande frågor i reformeringen av inkomst- och företagsbeskattningen, m.m.
1990/91:Sk30 av Stig Bertilsson (m)

1990/91:Sk31 av Pär Granstedt (c)
1990/91:Sk32 av Inger Schörling m.fl. (mp)
1990/91:Sk33 av Bo Lundgren m.fl. (m)
1990/91:Sk34 av förste vice talman Ingergerd Troedsson och Ingrid Sundberg (m)
1990/91:Sk35 av Kjell Johansson m.fl. (fp)
1990/91:Sk36 av Lars Ulander m.fl. (s)
1990/91:Sk37 av Lars Werner m.fl. (v)
1990/91:Sk38 av Martin Olsson (c)
1990/91:Sk39 av Sven-Olof Petersson (c)
1990/91:Sk40 av Görel Thurdin m.fl. (c)

med anledning av prop. 1990/91:56 Tillfällig höjning av fastighetsskatten, m.m.
1990/91:Sk41 av Kjell Johansson m.fl. (fp)
1990/91:Sk42 av Bo Lundgren m.fl. (m)
1990/91:Sk43 av Inger Schörling m.fl. (mp)
1990/91:Fi32 av Inger Schörling m.fl. (mp)
1990/91:Sk44 av Ylva Annerstedt (fp)
1990/91:Sk45 av Görel Thurdin m.fl. (c)

Finansutskottets betänkanden
1990/91:FiU3 Höjning av Sveriges kvot i Internationella valutafonden, m.m.
1990/91:FiU4 Riksgäldskontoret och den statliga finansförvaltningen

Konstitutionsutskottets betänkanden
1990/91:KU9 Vissa kyrkliga frågor
1990/91:KU14 Begravningslag

Skatteutskottets betänkanden
1990/91:SkU2 Ändring i lagen om allmän energiskatt, m.m.
1990/91:SkU4 Totalisatorskatten

Lagutskottets betänkanden
1990/91:LU11 Avskaffande av medborgarskapskrav i aktiebolagslagen m.m.
1990/91:LU12 Ändring i övergångsbestämmelserna till lagen om handelsbolag och enkla bolag

Utrikesutskottets betänkanden
1990/91:UU6 Mellanöstern
1990/91:UU12 Svenskt medlemskap i Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling

Kulturutskottets betänkanden
1990/91:KrU4 Vissa konstfrågor
1990/91:KrU6 Skydd för ortnamn

Trafikutskottets betänkanden
1990/91:TU6 Koncessionsavtalet om linjesjötrafik på Gotland
1990/91:TU7 Lastsäkringsintyg

Jordbruksutskottets betänkanden
1990/91:JoU9 Strålskydd
1990/91:JoU11 Förlängd tid för registrering av licensområden för älgjakt
1990/91:JoU12 Ändring i rennäringslagen, m.m.

Näringsutskottets betänkanden
1990/91:NU4 Värdepappersfonder
1990/91:NU6 Näringspolitiska frågor
1990/91:NU10 Krigsmaterielindustrin
1990/91:NU18 Finansieringsåtaganden för Fonden för svensk-norskt industriellt samarbete

12 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställts

den 22 november

1990/91:104 av *Siw Persson* (fp) till bostadsministern om bostadsrättsförenings stämmobeslut:

I förslag till ny bostadsrättslag som för närvarande är ute på lagrådsremiss finns inga ändringar föreslagna när det gäller giltighet av stämmobeslut om ändring av villkoren i en bostadsrättsförenings stadgar. Menar bostadsministern att t.ex. Riksbyggen skall få fortsätta att ha vetorätt mot ett stämmobeslut trots att Riksbyggen inte har någon form av ekonomiskt ansvar i eller emot bostadsrättsföreningen? Detta är ett omyndigförklarande av föreningens medlemmar och måste strida mot andan i lagstiftningen. Lagen föreskriver faktiskt att det ekonomiska och administrativa ansvaret uteslutande åvilar bostadsrättsföreningens styrelse och stämma. Med anledning av det anförda vill jag ställa följande frågor:

1. Hur vill bostadsministern förklara rätten för t.ex. Riksbyggen att inlägga veto mot stämmobeslut vid avhändande av del av en bostadsrättsförenings fastighetsbestånd och mot likvidation av förening, vilket skett helt enligt laga ordning?
2. Hur vill bostadsministern förklara att det föreligger skyldighet för en bostadsrättsförening att sluta avtal med enbart Riksbyggen och ingen annan över huvud taget när det gäller att biträda föreningen?

1990/91:105 av *Elisabeth Persson* (v) till statsrådet Margot Wallström om konsumentrådgivning:

Varje år satsas tiotals miljarder kronor på reklam, marknadsföring och an-

nonsering för att sälja mer varor eller tjänster. Det förekommer olika uppgifter om hur mycket pengar det rör sig om och frågan är naturligtvis vad som skall räknas till reklam resp. marknadsföring, men uppskattningsvis ligger summan snarare över än under 30 miljarder.

Skatt utgår på reklam och annonser med 11 resp. 4 %. Staten tar varje år in drygt 1 miljard i sådan skatt.

Kommunerna ansvarar för konsumentrådgivningen. Det är inte en obligatorisk, utan en frivillig uppgift. Enligt uppgifter från konsumentverket fanns det förra året konsumentrådgivning i nästan alla kommuner och det skulle endast saknas i tolv. Det låter ju bra, men börjar man granska hur det ser ut i verkligheten visar det sig att det inte finns så värst mycket innehåll i de fagra siffrorna.

På flera håll har man konsumentrådgivning endast på papperet. Dessutom är konsumentnämnderna och/eller konsumentrådgivningen bland det första som får stryka på foten när kommunerna nu tvingas skära ner på utgifterna.

Jag vill påstå att väl fungerande konsumentrådgivning lönar sig, både för den enskilde konsumenten och samhället. På sikt är det också bra för producenterna med kunniga konsumenter.

Konsumentrådgivningen fyller följaktligen viktiga behov. Arbetsuppgifterna är många, alltifrån vägledning inför stora köp till hjälp vid skuldsanering. De kommunala konsumentvägledarna är konsumentverkets bästa kanaler ut till människor. De kan – om resurser finns – göra ett mycket bra förebyggande arbete.

I våras beslutade riksdagen bl.a. om ny konsumentköplag. På flera sätt stärker den konsumenternas ställning, men kännedomen om konsumentköplagen och dess innehåll är dålig. Konsumentrådgivarna har en stor uppgift att se till att kopnsumentköplagen verkligen efterlevs och konsumentens rätt tas till vara.

Jag vill med anledning av ovanstående fråga statsrådet:

1. Delar statsrådet bedömningen att konsumentrådgivningen är eftersatt på många håll i landet?
2. Har statsrådet för avsikt att agera för att få bättre balans mellan satsningarna på reklam för att sälja varor och resurserna för rådgivning till konsumenterna?
3. Om skattesatsen på annan reklam än annonser höjdes med 1 % borde det inbringa statskassan ca 150 milj.kr. Har statsrådet för avsikt att föreslå en sådan höjning för att använda de pengarna till konsumentforskning och stöd till frivilliga konsumentorganisationer eller på annat sätt stärka konsumentrådgivningen?

den 23 november

1990/91:106 av *Annika Åhnberg* (v) till miljöministern om sammanslagning av kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnder med andra nämnder:

Miljö- och hälsoskyddsnämnderna med sina förvaltningar svarar för tillsynen enligt en lång rad lagar och författningar. Under senare år har, i takt med den ökade medvetenheten om miljöproblemen, arbetsuppgifterna ökat i en

lavinartad omfattning. Nya väsentliga uppgifter har förts till kommunerna: Tillsyn enligt miljöskyddslagen, ökat deltagande i planprocesser, förbättrad och utökad tillsyn när det gäller livsmedelshanteringen för att nämna några exempel. Resursförstärkningar har inte tillförts i motsvarande omfattning, snarare har miljö- och hälsoskyddsverksamheten liksom andra angelägna kommunala verksamheter drabbats av det hårdnande ekonomiska läget för kommunerna.

Många kommuner har i besparings- och effektiviseringssyfte försökt dra in på de kommunala förvaltningarna och på nämndorganisationen. På flera håll har därför miljö- och hälsoskyddsnämnder och förvaltningar lagts samman med andra nämnder och förvaltningar. Detta skapar kanske fler problem än det löser.

Kommunerna själva hör till de verksamhetsutövare som skall granskas av miljö- och hälsoskyddsnämnderna. För detta ändamål behövs en stark och fristående miljö- och hälsokyddsverksamhet. Det kan knappast vara lämpligt att den instans som beslutar om byggnadsplaner också skall granska dessa planers lämplighet ur miljö- och hälsoskyddsaspekt. Eftersom tillsynen nu förts till kommunerna och inte längre behandlas av länsstyrelserna så är det ännu viktigare än tidigare att opartiskheten gentemot exploateringsintresset kan hävdas. Risken är också uppenbar att resursknappheten leder till att miljö- och hälsoskyddsförvaltningarna inte får tillräckligt med personal och pengar för att verkligen kunna utöva tillsyn i tillräcklig omfattning.

En undersökning utförd av en konsult för Miljö- och hälsoskyddstjänstemannaförbundets räkning (MHTF) visar att det finns stor anledning till oro för miljö- och hälsoskyddsarbetet.

I kommuner som lagt ihop sina miljö- och hälsoskyddsverksamheter med andra verksamheter konstaterar undersökningen att plan- och byggfrågor dominerat verksamheten. Man konstaterar också att konflikter mellan exploaterings- och miljöintressen i allt högre grad hanteras i slutna rum och inte kommer till allmänhetens kännedom.

Den här undersökningen belyser att det finns ett mycket stort behov av att analysera utvecklingen av det kommunala miljö- och hälsoskyddet och det brådskar. "Sammanslagna" nämnder finns nu i 6 st frikommuner. Planer på sammanslagningar finns i ytterligare ett 20-tal. Bilden är ungefär densamma när det gäller förvaltningsstrukturen. Det är framför allt byggnadsnämnderna som är aktuella för sammanslagningar.

Det hjälper inte med aldrig så stor politisk samstämmighet i teorin kring angelägenheten av ett bättre miljöskydd om inte denna samstämmighet motsvaras av resurser till verksamheten. Och en organisation som garanterar verksamheten opartiskhet.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga miljöministern:

1. Avser regeringen vidta åtgärder i syfte att stärka det kommunala miljö- och hälsoskyddsarbetet?
2. Avser regeringen genomföra en fördjupad analys av hur denna verksamhet är organiserad i kommunerna och av vad som planeras för framtiden?

13 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 22 november

1990/91:229 av *Ulf Melin* (m) till industriministern om typgodkännande av va-produkter:

Forsheda AB är ett företag som har utvecklat ett system för renovering av vattenledningar. Det kallas för Tube-In. Företaget ansökte redan 1988 hos Vatten- och avloppsföreningen (VAV) om ett typgodkännande av produkten. Eftersom det handlar om dricksvattenledningar så skall livsmedelsverket yttra sig om materialets inverkan på vattenkvaliteten. Trots att företaget vid åtskilliga tillfällen kontaktat livsmedelsverket och "stött på", så har man inte efter 2,5 års väntan varken fått något positivt eller negativt besked. Det enda man har fått till svar är: "Vi har inte tid". Däremot har man fått typgodkännande i andra länder som Danmark, England, Finland, Frankrike, Holland, Norge och Tyskland. Det som jag kan konstatera är, att i dessa länder så har man handlagt ärendet betydligt snabbare än vad som svenska myndigheter förmått göra. För svensk industri är det av vital betydelse att ha produkterna godkända i Sverige för att man skall kunna marknadsföra dem ännu effektivare på den internationella marknaden. I perspektivet att vi har en vikande konjunktur är det av största vikt att myndigheterna underlättar, i stället för att stjälpa svensk industris möjligheter att sälja sina produkter på exportmarknaden. Min fråga till industriministern är:

Vilka åtgärder ämnar industriministern vidta för att minska handläggningstiden på den här typen av ärenden?

1990/91:230 av *Rune Backlund* (c) till statsrådet Erik Åsbrink om momsen på vägfärjetrafiken:

På olika håll i vårt land finns det vägfärjeleder som förbinder det allmänna vägnätet på fastlandet med vägnätet på öar i våra större insjöar och kustnära öar. Huvudmannaskapet varierar för dessa vägfärjor från statligt (vägverket) till kommunalt. Vägverkets färjor är avgiftsfria medan det i varierande grad förekommer avgifter på de övriga.

Vägfärjor som i dag tar ut avgifter på bilar och passagerare kommer från den 1 januari 1991 att behandlas på samma sätt som kollektivtrafiken, dvs. beläggas med mervärdeskatt. Detta leder till att kostnaderna för resor till och från dessa öar stiger mycket kraftigt.

Det vi i dagligt tal kallar kollektivtrafik, dvs. buss, tunnelbana och järnväg, har lite gemensamt med vägfärjorna. De är ju som namnet säger en del av vägnätet på samma sätt som vägbroar är det. Därför är det orimligt att man nu belägger dessa med moms. Dessutom förstärks ytterligare skillnaden mellan de som i dag åker på en led utan avgift och de som tvingas betala för att utnyttja en vägfärja.

Är statsrådet beredd att medverka till att vägfärjorna undantas från den beslutade mervärdeskatten på kollektivtrafiken?

1990/91:231 av *Alf Wennerfors* (m) till kommunikationsministern om reflexstolpar och reflexlinjer:

Under de senare decennierna har en anmärkningsvärt liten del av landets totala väganslag gått till Roslagen. Vägsystemet har för närvarande en skandalöst låg standard. Under den innevarande mörka, regniga och halkiga årstiden upplevs detta än mer trafikosäkert. Den politiska majoriteten jämte vägmyndigheterna får ta på sig en stor del av skulden till det ökade antalet trafikolyckor i Roslagen.

De smala och krokiga vägarna och stora brister på bilarnas halv- och helljus minskar avsevärt trafiksäkerheten. I motsats till andra länder saknas dessutom reflexstolpar och reflexlinjer i vägens ytterkant.

Vill kommunikationsministern i väntan på den definitiva utbyggnaden av vägsystemet medverka till att reflexstolpar och reflexlinjer ökar trafiksäkerheten?

1990/91:232 av *Åsa Domeij* (mp) till miljöministern om ersättningsreglerna i naturvårdslagen:

Riksdagen försämrade drastiskt naturvården för några år sedan genom att ändra ersättningsreglerna i naturvårdslagen. Bakgrunden var att socialdemokraterna och centern gjorde upp om ny planlagstiftning. Numera skall ersättning betalas ut när "pågående markanvändning avsevärt försvåras inom berörd del av fastigheten". Tidigare såg man till hur restriktionerna för markanvändningen drabbade hela fastigheten. Beslutet var mycket olyckligt eftersom pengarna för de naturvårdande myndigheterna räcker till mindre naturvård än tidigare. Det är möjligt att socialdemokraterna inte förstod, när beslutet fattades, hur kraftig försämringen skulle bli för naturvården.

Är regeringen beredd att ändra ersättningsreglerna till de regler som gällde tidigare?

1990/91:233 av *Åsa Domeij* (mp) till jordbruksministern om marknadsföringen av ekologiskt odlade produkter:

Under 80-talet har den ekologiska odlingen ökat kraftigt. En stor del av ökningen kom i slutet av 80-talet tack vare omställningsstödet till ekologisk odling. Som ett direkt resultat av stödet tiodubblades mängden spannmål. Även produktionen av potatis ökade kraftigt. Tyvärr kombinerades inte omställningsstödet med ett tillfälligt stöd till marknadsföring av ekologiskt odlade produkter. Ett överskott har uppstått eftersom grossister och butiker är tveksamma till att ta in nya produkter i relativt små volymer. Den märkliga situationen har uppstått att trots att det finns många konsumenter som vill köpa produkterna saknas KRAV-märkt mat oftast i butikerna.

Ett tillfälligt marknadsföringsstöd under 3 år på ca 5–6 miljoner skulle kunna hjälpa i gång försäljningen rejält. Pengarna skulle framför allt kunna

användas till att arvodera butikskonsultenter, men också till att ta fram trycksaker. Finansieringen kan ordnas genom att regeringen beslutar omdisponera en mindre mängd av de pengar som ställts till Lantbruksstyrelsens förfogande för att informera om omställningen av jordbruket.

Är regeringen beredd att satsa några miljoner per år av de pengar som ställts till Lantbruksstyrelsens förfogande för att satsa på marknadsföring av KRAV-märkta produkter?

1990/91:234 av *Åke Selberg* (s) till kommunikationsministern om SJs lokverkstad i Boden:

SJs trafikverkstad i Boden har fått nya direktiv att ta bort verksamhet i budget som motsvarar omkring elva tjänster. Det är reparationsarbetet på ellinjeloken som skall dras in. Verkstaden får behålla reparationerna på godsdieselloken.

Beskedet har spritt misstämning och oro bland de anställda. Minskning av personalstyrkan vid lokverkstaden i Boden kommer att innebära en försämrad service på loken. Redan i dag har de anställda vid driftverkstaden full sysselsättning eftersom det inte finns något överskott på lok.

De flesta tågen utgår från Boden. Loken går där också in för service, underhåll och reparation på driftverkstaden. Genom de nya direktiven om personalminskning kommer inte alla lokskador att hinnas med. Det betyder i sin tur fördröjningar och fördyringar, när arbetet måste utföras på annat håll. Därmed uteblir den väntade besparingen.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga statsrådet:

Vilka åtgärder är statsrådet beredd att vidta för att sysselsättningen och personalstyrkan vid SJs lokverkstad i Boden skall kunna bibehållas på nuvarande nivå?

1990/91:235 av *Anna Horn af Rantzien* (mp) till statsrådet Maj-Lis Lööw om de asylsökande Bulgarienturkarna:

Vid mötet med hitresta Bulgarienturkar på Stockholms Central den 22 november framkom många obesvarade frågor, som både svenskar och Bulgarienturkar har rätt att få besvarade, varför jag vill fråga statsrådet Lööw:

Vilken garanti finns för denna grupp att de vid återvändandet ej utsätts för repressalier av olika slag?

1990/91:236 av *Maria Leissner* (fp) till statsrådet Maj-Lis Lööw om de asylsökande Bulgarienturkarna:

Flera tusen av Bulgarienturkarna väntar nu på slutligt besked om asyl eller på att avvisning till Bulgarien skall verkställas. Många känner en stark oro för att bli illa behandlade vid återkomsten, t.ex. utestängas från möjligheten att få arbete, nekas tilldelning av matkuponger med mera som följd av att de sökt asyl i Sverige.

Jag vill därför fråga invandrarministern om hon avser skaffa försäkringar

hos bulgariska myndigheter om att Bulgarienturkarna inte kommer att diskrimineras vid hemkomsten.

1990/91:237 av *Ingrid Hasselström Nyvall* (fp) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om livsmedelshjälp till Sovjetunionen:

Vid frågestunden den 20 november besvarade biståndsministern en fråga från mig angående Sveriges beredskap att snabbt sätta in livsmedelshjälp till Sovjetunionen vid en hotande hungerkatastrof.

Biståndsministern avvisade i sitt svar alla planer på snabb hjälp och hänvisade bl.a. till långsiktiga insatser med kunskapsuppbyggnad.

Senare samma dag informerade statsminister Ingvar Carlsson från Paris att Sverige förbereder snabb hjälp bl.a. i samarbete med andra länder och med ideella organisationer som Röda korset. Just sådana tankegångar från min sida avvisades av biståndsministern.

Jag vill fråga om biståndsministern i dag instämmer i statsminister Carlssons uttalande?

den 23 november

1990/91:238 av *Annika Åhnberg* (v) till jordbruksministern om ersättningen för landskapsvård:

I samband med riksdagens livsmedelspolitiska beslut våren 1990 inrättades en ersättning för landskapsvård. Samtidigt höjdes anslaget till det redan befintliga stödet för naturvårdsåtgärder i odlingslandskapet (NOLA). Kontrakt för sådana åtgärder sluts oftast på flerårsbasis. En betydande oklarhet råder nu kring denna anslagshöjning. Det behövs därför förtydligas att NOLA-anslagen även fortsättningsvis skall ligga på den högre nivån.

Dessutom påverkas båda anslagen eventuellt av skatteuppgörelsen mellan s och fp. Naturvårdsersättningen liksom landskapsersättningen är ju ersättning för en utförd tjänst. Innebär det att momsplikt uppstår. Eftersom såväl NOLA, som landskapsvården är mycket angelägna uppgifter är det önskvärt med ett klarläggande av innebörden i riksdagens beslut.

Jag vill därför fråga jordbruksministern:

Avser regeringen reda ut oklarheterna beträffande NOLA och den nya landskapsvårdande ersättningen?

1990/91:239 av *Jan-Olof Ragnarsson* (v) till statsrådet Maj-Lis Lööw om tillämpningen av utlänningslagstiftningen:

Regeringen har beslutat att ändra den s.k. barnpraxisen i asylärenden. Enligt tidigare gällande praxis beviljades normalt uppehållstillstånd för barnfamiljer som inte fått ett slutgiltigt beslut från regeringen inom ett år räknat från ansökningstillfället. Nu skall den särskilda praxisen bara gälla dem som inte fått ett avvisningsbeslut från invandrarverket inom samma tidsrymd.

Det är uppenbart att orsaken till denna ändring av barnpraxisen är att

många ärenden som gäller Bulgarien-turkar och snart skall avgöras av regeringen är äldre än ett år. Att på detta slumpmässiga och oförutsägbara sätt ändra förutsättningarna för beslut som många gånger är livsavgörande för människor är oacceptabelt.

Är regeringen beredd att vidta åtgärder för att undvika en fortsatt ryckighet och oförutsägbarhet i tillämpningen av utlänningslagstiftningen?

1990/91:240 av *Roy Ottosson* (mp) till miljöministern om sänkt svavelhalt i bunkeroljor:

Sjöfarten står för ca 10 % av de totala svaveldioxidutsläppen i Sverige. Någon direkt reglering av svavelhalten i de förbränningsoljor, främst bunkeroljor, som används i sjöfart finns inte. Särskilt allvarliga är de stora utsläpp som de stora färjorna mellan de nordiska länderna ger upphov till. En stark miljöopinion har tvingat fram frivillig övergång till svavelfattigare oljor på en rad svenska färjor. Dessvärre har inte alla konkurrenter i våra nordiska grannländer följt efter.

Svavelfattig olja är dyrare än svavelrik olja, vilket i sin tur leder till att dessa illojala konkurrenter får ekonomiska fördelar. Risken är därför uppenbar att även de rederier som frivilligt gått över till lågsvavlig olja anser sig tvingade att återgå till högsvavlig olja. Det är därför uppenbart att det behövs bilaterala eller nordiska avtal som radikalt begränsar svavelinnehållet i de förbränningsoljor som används i färjetrafiken.

– Vad har regeringen gjort för att åstadkomma radikala begränsningar av svavelhalten i förbränningsoljor för färjetrafik i Norden, och när kan vi förvänta oss att bilaterala eller nordiska avtal kan komma till stånd?

1990/91:241 av *Åsa Domeij* (mp) till jordbruksministern om förmalningsavgiften på ekologiskt odlad spannmål:

Det ekologiska vetemjölet måste konkurrera med det konventionellt odlade mjölet som är betydligt billigare. Viktiga orsaker till den stora prisskillnaden är att det konventionellt odlade mjölet säljs i mycket stora volymer och ofta prisdumpas för att använda som lockvara. Ett sätt att snabbare få igång försäljningen av ekologiskt odlat spannmål är att slopa förmalningsavgiften.

Är regeringen beredd att slopa förmalningsavgiften för ekologiskt odlad spannmål?

1990/91:242 av *Lennart Brunander* (c) till miljöministern om CFC-avvecklingen:

"Vi saknar faktiskt vetenskaplig information om vad vi tar oss för när vi nu skickar ut dessa kemikalier i atmosfären. Och hur ska vi då kunna avgöra om CFC-ersättningarna är bra eller inte." Så uttrycker sig kemiprofessorn Eric Banks i en intervju i Dagens Nyheter. Centern har tidigare i motioner varnat för riskerna att man ersätter CFC med andra miljöfarliga föreningar. Jag vill mot denna bakgrund fråga miljöministern:

Vad avser regeringen vidta för åtgärder för att tillse att CFC-avveckling inte leder till ytterligare miljöproblem?

14 § Kammaren åtskildes kl. 12.47.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 5 § anf. 31 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

BENGT TÖRNELL

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 23 november

1 § Svar på interpellation 1990/91:68 om export av miljöfarligt avfall 1
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Gudrun Schyman (v)
2 § Svar på interpellation 1990/91:78 om Dalälven 10
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Ragnhild Pohanka (mp)
3 § Svar på interpellation 1990/91:37 om en bro mellan Sundet och Hasselön 17
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Gunnar Björk (c)
4 § Svar på interpellation 1990/91:63 om kontrollbesiktning före försäljning av vissa begagnade bilar för att minska skadliga bilavgasutsläpp 21
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Olle Östrand (s)
Lars Norberg (mp)
5 § Svar på interpellation 1990/91:51 om Luleås ställning som metallurgiskt centrum, m.m. 28
Industriminister Rune Molin (s)
Sten-Ove Sundström (s)
Bengt Hurtig (v)
6 § Svar på interpellation 1990/91:72 om den långsiktiga energiplaneringen 34
Industriminister Rune Molin (s)
Lars Norberg (mp)
7 § Svar på interpellation 1990/91:57 och fråga 1990/91:134 om utvecklingsfonderna 37
Industriminister Rune Molin (s)
Per-Ola Eriksson (c)
Marianne Andersson i Vårgårda (c)
8 § Svar på interpellation 1990/91:76 om samarbetet mellan tull och polis 47
Civilminister Bengt K Å Johansson (s)
Siw Persson (fp)
9 § Svar på interpellation 1990/91:59 om statliga lån till Göteborg och Malmö m.m. 51
Finansminister Allan Larsson (s)
Margit Gennser (m)
10 § Hänvisning av ärenden till utskott 56
11 § Bordläggning 56

12 § Anmälan om interpellationer
1990/91:104 av Siw Persson (fp) om bostadsrättsförenings stämmobeslut ... 58
1990/91:105 av Elisabeth Persson (v) om konsumentrådgivning 58
1990/91:106 av Annika Åhnberg (v) om sammanslagning av kommunala miljö- och hälsoskyddsnämnder med andra nämnder ... 59
13 § Anmälan om frågor
1990/91:229 av Ulf Melin (m) om typgodkännande av va-produkter ... 61
1990/91:230 av Rune Backlund (c) om momsen på vägfärjetrafiken ... 61
1990/91:231 av Alf Wennerfors (m) om reflexstolpar och reflexlinjer ... 62
1990/91:232 av Åsa Domeij (mp) om ersättningsreglerna i naturvårdslagen ... 62
1990/91:233 av Åsa Domeij (mp) om marknadsföringen av ekologiskt odlade produkter ... 62
1990/91:234 av Åke Selberg (s) om SJs lokverkstad i Boden ... 63
1990/91:235 av Anna Horn af Rantzien (mp) om de asylsökande Bulgarienturkarna ... 63
1990/91:236 av Maria Leissner (fp) om de asylsökande Bulgarienturkarna ... 63
1990/91:237 av Ingrid Hasselström Nyvall (fp) om livsmedelshjälp till Sovjetunionen ... 64
1990/91:238 av Annika Åhnberg (v) om ersättningen för landskapsvård ... 64
1990/91:239 av Jan-Olof Ragnarsson (v) om tillämpningen av utlänningslagstiftningen ... 64
1990/91:240 av Roy Ottosson (mp) om sänkt svavelhalt i bunkeroljor ... 65
1990/91:241 av Åsa Domeij (mp) om förmalningsavgiften på ekologiskt odlad spannmål ... 65
1990/91:242 av Lennart Brunander (c) om CFC-avvecklingen 65

gotab 97406, Stockholm 1991